

Odgovornost za drugoga

Živčić, Snježana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:107:461595>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository](#)

VELEUČILIŠTE NIKOLA TESLA U GOSPIĆU

Snježana Živčić

**ODGOVORNOST ZA DRUGOGA
CIVIL LIABILITY FOR OTHER'S ACTS**

Završni rad

Otočac, 2018.

 pdfelement

VELEUČILIŠTE NIKOLA TESLA U GOSPIĆU

Upravni odjel

Stručni upravni studij

ODGOVORNOST ZA DRUGOGA

Civil Liability for Other's Acts

Završni rad

Mentor: mr. sc. Katerina Dulčić

Student: Snježana Živčić
MBS: 2963000326/12

Otočac, svibanj 2018.

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 19. travnja 2017.

Z A D A T A K

za završni rad

Pristupnici _____ Snježana Živčić _____ MBS: 2963000326

Studentici stručnog studija upravnog prava izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Odgovornost za drugoga (*Civil Liability for Others' Acts*)

Sadržaj zadatka :

Temelj građanskopravne odgovornosti je odgovornost za vlastite svjesne akte i radnje. Međutim, pojavljuju se situacije kada je potrebno odgovarati za radnje koje su poduzeli drugi. Pristupnica u radu mora izložiti osnove odgovornosti, a potom opisati zakonsku regulativu u Republici Hrvatskoj u kojim slučajevima se odgovara za drugoga. Potrebno je potkrijepiti i primjerima iz sudske prakse. Situacije u kojima se odgovara za drugoga su prvenstveno za štetu koju počinje djeca, kada za istu odgovaraju roditelji. Gdje treba razlikovati kada štetu počinje djeca do 7 godine, od 7 do 14 godine života i potpuno deliktne sposobni maloljetnici stariji od 14 godina. Isto je potrebno navesti kada za tu štetu odgovara ustanova kojoj su povjereni na čuvanje. Isto tako, potrebno je razmotriti tko odgovara za štetu koju počinje punoljetne osobe koje su nebrojive ili kojima je oduzeta poslovna sposobnost. Pored toga treba navesti i odgovornost poslodavca za štetu koju počinu radnik, odnosno, kada se naknadu štete može zahtijevati neposredno od zaposlenika.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: mr. sc. Katerina Dulčić, predavač zadano: 19. travnja 2017. godine, _____
 (ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: Tomislav Lopac, prof., predavač predati do: _____, _____
 (ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: Snježana Živčić primio zadatak: _____, _____
 (ime i prezime) (nadnevak) potpis

Dostavlja se:

- mentoru
- pristupniku

Zahvala:

Srdačno zahvaljujem mojoj mentorici mr. sc. Katerini Dulčić koja me je svojim stručnim savjetima strpljivo usmjeravala pri izradi ovog završnog rada.

Posebnu zahvalnost iskazujem roditeljima i sestri koji su me uvijek razumjeli i nesebično podržavali u svim mojim nastojanjima. U njihovim srcima znam da imam posebno mjesto.

Hvala i mojem sinu koji se uvijek iskreno veselio mojim rezultatima kao da su njegovi.

Hvala i suprugu koji je pridonio na svoj način.

Snježana Živčić

S. Živčić

 pdfelement

IZJAVA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Odgovornost za drugoga izradila samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentorice mr. sc. Katerine Dulčić.

Snježana Živčić

 pdfelement

SAŽETAK

Odgovornost za štetu je obvezni odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti uzrokovanu štetu drugoj strani, a druga strana je ovlaštena zahtijevati popravak.

Za postojanje obvezno pravnog odnosa odgovornosti za štetu potrebno je ispuniti opće pretpostavke.

Najvažnije vrste odgovornosti za štetu su izvanugovorna, ugovorna i predugovorna odgovornost, subjektivna i objektivna odgovornost, vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga, odgovornost više osoba za istu štetu i posebni slučajevi odgovornosti.

Pojam odgovornosti za drugoga definiran je odredbama čl. 1055. do čl. 1062. Zakona o obveznim odnosima.

Najvažniji slučajevi odgovornosti za drugoga su odgovornost za maloljetnike, odgovornost za duševno bolesne i zaostale u umnom razvoju, odgovornost poslodavca za štetu koju zaposlenik u radu ili u svezi s radom prouzroči trećoj osobi na poslu ili u vezi s poslom za vrijeme dok je u radnom odnosu i odgovornost pravne osobe za štetu koju prouzroči njezino tijelo.

Odgovorna osoba dužna je nadoknaditi štetu osim ako dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje ili ako dokaže da je obavljala nadzor na koji je bila obvezna ili da bi šteta nastala i pri brižljivom obavljanju nadzora. Odgovorna osoba može biti oslobođena odgovornosti.

Ključne riječi: šteta, uzročnost, odgovornost, odgovornost za drugoga, oslobađanje od odgovornosti.

ABSTRACT

Liability of damages is a mandatory obligation of one party to compensate for damages caused to another party in a legally binding relationship and other party is authorized to demand such compensation.

There are some general assumptions which are necessarily to fill in for the state of being a mandatory obligation.

The most important forms of liability of damages are a non-contractual, pre-contractual and contractual responsibility, subjective and objective responsibility, a form of responsibility to self and the other, a responsibility of several persons for the same damage and special cases of responsibility.

The term of civil liability for other's acts is defined in our law, article 1055. to 1062. Civil Obligations Act.

The most important forms of civil liability for other's acts are the responsibility for the minors, the responsibility for the mentally ill and deficient persons, employer's liability for damage caused to a third party by an employee at work or in relation with work, during the time he is employed with the employer and the liability of legal person for damage caused by its body.

A responsible person shall compensate for this damage, unless he has proven that the damage has not occurred as a result of his own fault or if he is proved that he has exercised supervision to which he is obliged or that the damage could not have been prevented even with due care in exercising supervision. A responsible person can be relieved of liability.

Key words: damage, causality, liability, liability for other's, relieved of liability

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Problem i predmet rada	1
1.2. Svrha i ciljevi istraživanja	1
1.3. Struktura rada	2
2. POJAM ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU	3
2.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu	4
2.1.1. Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu	4
2.1.2. Štetna radnja štetnika	6
2.1.3. Šteta	8
2.1.4. Uzročna veza	11
2.1.5. Protupravnost štetne radnje	12
2.1.5.1.1. Namjera	13
2.1.5.1.2. Nepažnja	13
3. VRSTE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU	16
4. ODGOVORNOST ZA DRUGOGA	19
4.1. Odgovornost za duševno bolesne i zaostale u umnom razvoju	21
4.2. Odgovornost za maloljetnike	24
4.3. Odgovornost poslodavca za zaposlenike	30
4.4. Odgovornost pravne osobe za štetu koju trećima prouzroči njezino tijelo	39
5. ZAKLJUČAK	44
6. LITERATURA	46

1. UVOD

1.1. Problem i predmet rada

Predmet i cilj rada je izložiti pojam odgovornosti za štetu koje nastaju ljudskim radnjama i propustima. Svaka vrsta odgovornosti za štetu uređena je određenim zajedničkim pravnim pravilima, odredbama Zakona o obveznim odnosima (većinom odredbama članka 251., 342. do 349. i odredbama čl. 1045. do 1110.). Osim zajedničkih pravila, svaka vrsta odgovornosti uređena je i određenim posebnim pravilima kao što su Obiteljski zakon, Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, Zakon o zaštiti okoliša, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Zakon o radu, Zakon o državnim službenicima i namještenicima, Zakon o policiji, Zakon o zaštiti na radu i dr..

U ovom seminarskom radu naglasak je na odgovornosti za drugoga koja je uređena Zakonom o obveznim odnosima (odredbama čl. 1055. do čl. 1062.) i na najvažnijim slučajevima odgovornosti za drugoga kao što su odgovornost za maloljetnike, odgovornost za duševno bolesne i zaostale u umnom razvoju, odgovornost poslodavca za zaposlenike i odgovornost pravne osobe za štetu koju trećim osobama prouzroči njezino tijelo, uz navođenje relevantnih pravnih propisa pozivajući se na konkretan članak i stavak pravnih propisa kojima se danas uređuju isti.

1.2. Svrha i ciljevi istraživanja

U pravilu odgovaramo za vlastite radnje ali postoje situacije kada odgovaramo i za radnje drugih npr. za malu djecu, duševno bolesne osobe, osobe zaostale u umnom razvoju, radnika ili radna tijela.

Cilj istraživanja je obrazložiti situacije u kojima smo odgovorni za drugoga, situacije u kojima je moguće osloboditi se odgovornosti te situacije u kojima se može osobu koja nije odgovorna za štetu, obvezati naknaditi štetu.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad podijeljen je u četiri tematske cjeline koje postupno uvode do cilja istraživanja.

U uvodnom dijelu rada definiran je predmet, svrha i cilj rada. Sažeto je prikazana struktura rada.

U drugom dijelu radu izložene su osnove odgovornosti, pojam i pretpostavke odgovornosti za štetu.

U trećem dijelu izložene su vrste odgovornosti za štetu.

U četvrtom dijelu opisana je zakonska regulativa u Republici Hrvatskoj u kojim slučajevima se odgovara za dugoga što je potkrijepljeno primjerima iz sudske prakse.

U zaključku su sažeto iznesene činjenice, spoznaje i stavovi, prethodno detaljnije razrađeni i potkrepljeni primjerima.

 pdfelement

2. POJAM ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

Prema Zakonu o obveznim odnosima „Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)¹.

Zbog postojanja mogućnosti da jedan subjekt svojom radnjom smanji količinu imovine drugog subjekta ili povrijedi njegovo pravo osobnosti i potrebe da se takav subjekt zaštiti, uz svaku takvu radnju vezan je postanak obveznopravnog odnosa odgovornosti za štetu.

Odgovornost za štetu je takav obveznopравни odnos u kojem je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.²

Za postojanje obvezno pravnog odnosa odgovornosti za štetu potrebno je ispuniti određene opće pretpostavke. One nisu nabrojane u Zakonu o obveznim odnosima ali u pravnoj teoriji navode se sljedeće opće pretpostavke odgovornosti za štetu³:

1. subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu,
2. štetna radnja štetnika,
3. šteta,
4. uzročna veza i
5. protupravnost štetne radnje.

Sudska praksa govori o tome da je za postanak obveznopravnog odnosa potrebno da se kumulativno ispune opće pretpostavke odgovornosti za štetu ali i posebne, za tu odgovornost karakteristične pretpostavke

¹ čl. 1046. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

² Petar Klarić i Martin Vedriš: Građansko pravo, Zagreb, srpanj 2014., str. 583.

³ Petar Klarić i Martin Vedriš: ibid., str. 583.

određene dobi i duševnog zdravlja. Ona se ne gubi gubitkom duševnog zdravlja niti se vraća povratkom duševnog zdravlja, nego je za lišenje poslovne sposobnosti i njezin povratak potreban akt vlasti. Zakon o radu propisuje najnižu dob za zaposlenje i poslovnu sposobnost maloljetnika za sklapanje ugovora o radu. Osoba mlađa od petnaest godina ili osoba s petnaest i starija od petnaest, a mlađa od osamnaest koja pohađa obvezno osnovno obrazovanje, ne smije se zaposliti.⁶ Ako zakonski zastupnik ovlasti maloljetnika s petnaest godina i starijeg od petnaest godina za sklapanje određenog ugovora o radu, osim maloljetnika koji pohađa obvezno osnovno obrazovanje, maloljetnik je poslovno sposoban za sklapanje i raskidanje toga ugovora te za poduzimanje svih pravnih radnji u vezi s ispunjenjem prava i obveza iz toga ugovora ili u vezi s tim ugovorom. Zakonski zastupnik može povući ili ograničiti ovlaštenje, odnosno u ime maloljetnika raskinuti radni odnos. Skrbnik može ovlaštenje dati maloljetniku samo na temelju prethodnog odobrenja tijela nadležnog za poslove socijalne skrbi.⁷ Potpuna poslovna sposobnost nastupa s navršenom osamnaestom godinom, a deliktna sposobnost s navršenom četrnaestom godinom života.⁸

Osoba može biti ubrojiva ali poslovno nesposobna (npr. rasipnik kojemu je oduzeta poslovna sposobnost) i obratno, poslovno sposobna ali neubrojiva (npr. duševni bolesnik kojem još nije oduzeta poslovna sposobnost).

Duševno bolesne osobe, osobe zaostale u umnom razvoju ili zbog drugih razloga nesposobne za rasuđivanje, ne odgovaraju za štetu koju nanese drugome, nego odgovaraju druge osobe a to mogu biti roditelji, staratelji i određena ustanova koja je bila dužna voditi nadzor nad njima.

Djeca do navršene sedme godine života, ne odgovaraju za štetu koju nanese drugome, već odgovaraju roditelji.⁹

Djeca od sedme do četrnaeste godine života, ne odgovaraju za štetu koju nanese drugome, osim ako se ne dokaže da su prilikom nanošenja štete bili sposobni za rasuđivanje.¹⁰

⁶ Čl. 19. Zakona o radu, NN 93/14

⁷ Čl. 20. Zakona o radu, NN 93/14

⁸ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit. str. 38.

⁹ čl. 1051. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹⁰ čl. 1051. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Deliktna nesposobnost djece od sedme do četrnaeste godine je oboriva predmnijeva odnosno pravna činjenica koja se uvijek može oboriti protudokazom. Smatra se dokazanom dok se ne dokaže suprotno. Ne dokazuje se ono što se predmnijeva. Dokazuje se ono što je predmnjevi protivno.¹¹ Maloljetnik koji je navršio četrnaest godina života potpuno je deliktno sposoban ako je duševno zdrav a duševno zdravlje se predmnijeva. On odgovara prema općim pravilima o odgovornosti za štetu.¹²

Štetnik, pravna osoba odgovorna za štetu ne može imati svojstvo ubrojivosti jer je to svojstvo samo fizičke osobe ali mora imati svojstvo poslovne sposobnosti što je dovoljno da bi pravna osoba imala deliktnu sposobnost.

B) Oštećenik je osoba koja trpi posljedice štetne radnje odnosno osoba koja zahtijeva odštetu. I pravna osoba može biti oštećenik jer pravna osoba kao pravni subjekt nositelj je prava i obveza što znači da ima neku imovinu i prava osobnosti koja mogu trpjeti štetu.

2.1.2. Štetna radnja štetnika

Štetna radnja je svaki čin ili propust štetnika koji uzrokuje štetu na strani oštećenika.¹³ Znači, štetnik mora počinuti neku štetnu radnju da bi postojala odgovornost za štetu. Štetna radnja je ljudska radnja koja uzrokuje drugome štetu i na temelju koje nastaje odnos odgovornosti za štetu.

Dvije osnovne grupe štetne radnje su:

1. građanski delikt povodom kojeg nastaje deliktna odgovornost za štetu i
2. povreda obveznog odnosa povodom kojeg nastaje ugovorna odgovornost za štetu.

Građanski delikt je štetna radnja na osnovi koje izvorno i samostalno nastaje odnos odgovornosti za štetu. Prema tome, građanski delikt je štetna radnja iz koje proizlazi obveza na

¹¹ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 30.

¹² čl. 1051. st. 3. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹³ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 586.

popravak štete (npr. nepažnjom razbijena ili slomljena tuđa stvar). Za građanski delikt nije bitno kakva je štetna radnja, nego je bitno da je to radnja kojom je prouzročena šteta.¹⁴

Potrebno je razlikovati građanski delikt od kaznenog delikta. Sa izvršenjem kaznenog delikta povezano je kažnjavanje počinitelja. U kaznenom postupku sud treba utvrditi je li određena osoba počinila kazneno djelo predviđeno kaznenim zakonom i ako utvrdi njegovu krivnju, izreći mu odgovarajuću sankciju. U parničnom postupku sud raspravlja i odlučuje o tužbenom zahtjevu, dakle o tužiteljevoj tvrdnji da je nastala određena pravna posljedica u građanskopravnom ili drugom odnosu u kojem se rađaju subjektivna prava.

Do podjele građanskog i kaznenog delikta a potom i sudskog postupka doveo je razvitak društva i pojačana uloga države. Pravosudni sustav Republike Hrvatske je jedna jedinstvena cjelina. Jedan od temeljnih ciljeva svih dijelova pravosudnog sustava je ostvarivanje ekonomičnosti i pravne sigurnosti te izbjegavanje kontradiktornih odluka.¹⁵

Kazneno i građansko pravo, međutim, nisu strogo odvojeni jedno od drugoga. Primjerice, ako jedna osoba nanese tjelesnu ozljedu drugoj, u tom je slučaju počinjeno kazneno djelo opisano kaznenim zakonom, a istovremeno je počinjen građanskopravni delikt, te postoji i građanskopravna odgovornost za nastalu štetu. Tako se za jedan životni događaj istovremeno pokreću oba postupka.¹⁶

Za građanski delikt važno je da je prouzročena šteta drugome, dok kod kaznenog delikta, nije nužno počinjena šteta drugome ali je to radnja koja je zabranjena i za počinjenje takve radnje propisana je kazna. Kazneni delikt je djelo koje je posebno i poimenično opisano u Kaznenom zakonu i za koje je predviđena kazna. „Tko drugog teško tjelesno povrijedi ili mu zdravlje teško naruši – kaznit će se zatvorom najmanje šest mjeseci ili strogim zatvorom do pet godina.“¹⁷ Zbog počinjenog kaznenog delikta izvršit će se kažnjavanje počinitelja (npr. krađa, razbojništvo, oštećenje tuđe stvari, protupravno lišenje slobode, bludne radnje, silovanje).

¹⁴ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 587.

¹⁵ D. Šago i M. Pleić: *Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku*, Rijeka 2012., str. 967., file:///C:/Users/Romano/AppData/Local/Temp/Sago_Pleic.pdf

¹⁶ D. Šago i M. Pleić: *ibid.*, str. 968.

¹⁷ čl. 118. Kaznenog zakona, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15

Svaki kazneni delikt ne mora biti istodobno i građanski delikt. Na primjer, neovlašteno držanje oružja je kazneni delikt ali ako nije došlo do ozljeđivanja ili druge štete, onda ono nije građanski delikt. Ima radnji koje su građanski delikt ali nisu kazneni delikt. Na primjer, ako netko nepažnjom razbije tuđi auto, nastala je šteta koju je učinitelj dužan nadoknaditi ali nije učinjen kazneni delikt.

Povreda obveznog odnosa je takva štetna radnja koja dovodi do preoblikovanja postojećeg obveznog odnosa u odnos odgovornosti za štetu ili do toga da pored postojećeg obveznog odnosa nastane i odnos odgovornosti za štetu, imovinsku ili neimovinsku¹⁸ (npr. posuđena tuđa stvar je uništena pa je potrebno nadoknaditi njezinu vrijednost).

Bez obzira da li se radi o o građanskom deliktu ili povredi obveznog odnosa, štetna radnja može biti aktivna ili pasivna. Najčešće se štetna radnja sastoji od činjenja tj. aktivne štetne radnje (npr. ako štetnik razbije tuđi auto). Pasivna štetna radnja nastaje ako je štetnik propustio učiniti nešto što je bio dužan na temelju zakona ili ugovora.¹⁹

2.1.3. Šteta

Šteta je posljedica štetne radnje. Do štete može doći:

- kad se ošteti nečija stvar,
- kad se povrijedi osobna sloboda i fizički integritet ili
- kad se ne izvrši neka obveza na vrijeme.

Prema Zakonu o obveznim odnosima šteta je:

- umanjenje nečije imovine (obična šteta),
- sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i
- povreda prava osobnosti (neimovinska šteta).²⁰

¹⁸ Petar Klarić i Martin Vedriš: opcit. str. 588.

¹⁹ Ivica Crnić: Odštetno pravo, Zagreb, 2008., str. 6.

²⁰ čl. 1046. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima>

Obična šteta je šteta nastala umanjnjem postojeće imovine oštećenika (npr. netko namjerno razbije tuđi prozor).

Izmakla korist je dobitak kojem se netko nada i kojeg bi netko ostvario da nije bilo štetne radnje (npr. netko ukrade tuđi motornu pilu).

Oštećenik ima pravo na naknadu obične štete i izmakle koristi a visina naknade štete određuje se prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, osim u slučajevima kad zakon određuje nešto drugo. Pri ocjeni visine izmakle koristi uzima se u obzir dobitak koji se mogao osnovano očekivati prema redovitom tijeku stvari ili prema posebnim okolnostima, a čije je ostvarenje spriječeno štetnikovom radnjom ili propuštanjem. Kad je stvar uništena ili oštećena kaznenim djelom učinjenim namjerno, sud može odrediti visinu naknade prema vrijednosti koju je stvar imala za oštećenika.²¹

Prema staroj definiciji²² neimovinska šteta se sastoji u pretrpljenim fizičkim bolima (čak i razni oblici nelagode tijekom liječenja) i duševnim bolima (duševni bolovi nastali kao posljedica smanjene životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda i časti, povrede slobode, povrede prava osobnosti, smrti bliske osobe, naročito teškog invaliditeta bliske osobe) te strahu i povredi prava osobnosti. Nova definicija neimovinske štete sastoji se u povredi prava osobnosti. „Pretrpljene fizičke i duševne boli, postali su samo mjerilo stupnja povrede prava osobnosti.“²³

Zakon o obveznim odnosima samo na općenit način nabroja temeljna prava osobnosti: „pod pravima osobnosti u smislu ovoga zakona razumijevaju prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.“²⁴

Pravo osobnosti proizlazi iz javnog prava, prije svega iz Ustava Republike Hrvatske, ali nisu sva ustavna prava ujedno i prava osobnosti. To postaju samo ona ustavna prava koja se mogu konstruirati kao subjektivna i apsolutna u građanskopravnom smislu te riječi. Bez prolaza

²¹ čl. 1089. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

²² čl. 155. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 (stari ZOO)

²³ Bukovac: Deset godina nove koncepcije neimovinske štete, str 161.,

https://pravri.uniri.hr/files/zbornik/v_36_1_2015/Bukovac.pdf

²⁴ čl. 19. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

kroz taj “filter” nema prava osobnosti. Nisu stoga prava osobnosti pravo na rad, pravo na stan (dobivanje stana) ili pravo na socijalnu zaštitu, obrazovanje i sl. Ova će javna prava jednog dana možda postati također i prava osobnosti, ali za sada u pravilu to nisu.²⁵ Čovjek je subjekt prava osobnosti od rođenja do smrti, pa čak u određenom smislu i prije rođenja odnosno iza smrti.²⁶

Prema Radoloviću pojedina subjektivna prava osobnosti valja navoditi ovim redom:

- pravo na život,
- pravo na tjelesni, psihički i duševni integritet,
- pravo na slobodu,
- pravo na čast i ugled,
- pravo na zaštitu privatnog života,
- pravo na vlastitu sliku (lik),
- pravo na pisma i osobne zapise,
- pravo na osobnost (osobni identitet) i
- moralna prava autorstva i prava izuma.²⁷

Svaka fizička i pravna osoba ima, pod pretpostavkama propisanim zakonom, pravo na zaštitu tih svojih prava. Oblici neimovinske štete pravne osobe:

- povreda prava na ugled i dobar glas,
- povreda prava na ime odnosno tvrtku,
- povreda prava na poslovnu tajnu i
- povreda prava na slobodu privređivanja.²⁸

Zakon o obveznim odnosima dopušta zahtjev da se prestane s povredom prava osobnosti.²⁹ Sud za svaku od povreda prava osobnosti, ako to težina povrede i okolnosti slučaja opravdavaju, može dosuditi pravičnu novčanu naknadu, neovisno od naknade imovinske

²⁵ Radolović: Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosim, str. 142., <https://hrcak.srce.hr/file/12466>

²⁶ Radolović: ibid., str. 144., <https://hrcak.srce.hr/file/12466>

²⁷ Radolović: ibid., str. 149., <https://hrcak.srce.hr/file/12466>

²⁸ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit. str. 593.

²⁹ čl. 1048. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

štete.³⁰ Zakon o obveznim odnosima predviđa da oštećenik može zahtijevati, na trošak štetnika, objavljivanje presude, odnosno ispravka, povlačenje izjave kojom je povreda učinjena, ili što drugo čime se može ostvariti svrha koja se postiže pravičnom novčanom naknadom.³¹ Objava presude kao način popravljivanja neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti ne primjenjuje se kada je šteta prouzročena putem medija te kada se ostvaruje od nakladnika tog medija, jer se u tom slučaju šteta reparira objavom ispravka informacije te isprikom (pored isplate pravične naknade) u skladu sa specijalnim propisima – Zakonom o medijima. Oštećeni može zahtijevati objavu presude kada šteta nije učinjena putem medija.³²

Novi Zakon o obveznim odnosima, svakako, trpi opći nedostatak što ne određuje prava osobnosti ni u pojmu ni u sadržaju. To, međutim, ima i jednu svoju dobru stranu: ne daje se pogrešna informacija o pojmu prava osobnosti.³³ Budućnost i implementacija prava osobnosti najviše zavisi od stupnja kreativnosti sudske prakse.³⁴

2.1.4. Uzročna veza

Uzročna veza kao pretpostavka odgovornosti za štetu jest veza između štetne radnje kao uzroka i nastale štete kao posljedice.³⁵

Da bi postojala odgovornost za štetu mora postojati uzročna veza (kauzalni neksus) između štetne radnje i štete. Među mnogobrojnim uzrocima i posljedicama potrebno je pronaći događaj koji je pravno relevantan i koji se u pravu uzima kao uzrok određene posljedice. O odabiru uzroka postoje različite teorije. Jedna od njih je adekvacijska teorija.

Prema adekvacijskoj teoriji, između više različitih događaja kao uzrok štete smatra se onaj uzrok za koji iz životnog iskustva znamo kako redovito dovodi do određene štete, odnosno znamo da je određeni događaj adekvatan određenoj šteti. Važno je da uzrok koji je doveo do

³⁰ čl. 1100. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

³¹ čl. 1099. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

³² Sentenca, čl. 1099. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

³³ Radolović: op.cit., str. 166., <https://hrcak.srce.hr/file/12466>

³⁴ Radolović: ibid., str. 167., <https://hrcak.srce.hr/file/12466>

³⁵ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 594.

štetne radnje mora biti ljudska radnja koja podrazumijeva i propust. Ako pri nastupu štetnog događaja koindiciiraju kao uzroci ljudska radnja i prirodni događaj, uzima se u obzir samo ljudska radnja. Ako djeluje više uzroka, a svi potječu od ljudske radnje, kao uzrok uzima se ona koja je najbliža štetnoj posljedici.

Uzročna veza između štetne radnje i štete mora biti neprekinuta. U suprotnom, ne postoji odgovornost za štetu. Postojanje uzročne veze između štetne radnje i štete te postojanje vremenskog kontinuiteta dokazuje oštećenik jer se one ne predmnijevaju.

2.1.5. Protupravnost štetne radnje

Svatko je dužan suzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta.³⁶ U svojem osnovnom smislu protupravnost znači povredu nekog pravnog pravila pozitivnog pravnog poretka.³⁷

Protupravnost štetne radnje podrazumijeva djelovanje suprotno nekom propisu odnosno nezakonito djelovanje i nepravilni rad.

Nepravilan rad općenito se definira kao činjenje ili nečinjenje suprotno uobičajenom ili propisanom načinu obavljanja djelatnosti. Nezakoniti djelovanje definira se kao postupanje suprotno zakonu, drugom propisu ili općem aktu ili propuštanje postupanja u skladu sa zakonom i drugim propisom ili općim aktom.

Ako je uz ostale pretpostavke ispunjena i pretpostavka protupravnosti štetne radnje, postoji odgovornost za štetu.

Razlikuju se objektivni i subjektivni elementi protupravnosti, te posebna pitanja u vezi s protupravnošću.

³⁶ čl. 8. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

³⁷ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 596.

Objektivni elementi protupravnosti sastoje se u činjenici da je za postojanje protupravnosti dovoljno da je štetnom radnjom povrijeđeno neko pravilo koje spada u pravni poredak. Tu se uopće ne uzima u obzir stav činitelja prema štetnoj radnji odnosno prema nanesejoj šteti.³⁸

Subjektivni elementi protupravnosti izraženi su krivnjom učinitelja. Naime, ponekad za protupravnost nije dovoljno samo to da je štetna radnja protivna poretku nego se uz to traži još i određeni stupanj krivnje učinitelja.³⁹

Članak 1049. Zakona o obveznim odnosima definira da krivnja postoji kada je štetnik uzrokovao štetu namjerno ili nepažnjom. Znači, namjera i nepažnja su dvije osnovne vrste krivnje.

2.1.5.1. Namjera

Namjera (dolus) je takva vrsta krivnje kod koje se zahtijeva da je štetnik postupao znajući i hotimice. To je najteži oblik krivnje. Prema pravnoj teoriji, štetnik koji je imao namjeru, htio je štetnu radnju i htio je posljedicu što znači da je štetnik bio svjestan da će svojom radnjom ili propuštanjem izazvati štetu. Oštećenik mora dokazati namjeru štetnika jer se namjera se ne predmnijeva (npr. susjed otruje tuđu kravu u svom dvorištu jer mu čini štetu misleći da mu je to dozvoljeno). Namjera se određuje subjektivno jer su za nju potrebni subjektivni elementi, znanje i volja. U postupku koji pokrene npr. poslodavac protiv radnika radi naknade štete koju mu je on prouzročio na radu, odnosno u svezi s radom, morati dokazati namjeru. Tek kada poslodavac dokaže namjeru, ima pravo na naknadu štete.⁴⁰

2.1.5.2. Nepažnja

Nepažnja (culpa) je vrsta krivnje koja se za razliku od namjere, određuje objektivno a ponašanje činitelja uspoređuje se s ponašanjem drugih ljudi da bi se ustanovilo je li činitelj

³⁸ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 597.

³⁹ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 597.

⁴⁰ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 598.

upotrijebio dužnu pažnju (pažnja dobrog gospodarstvenika, pažnja dobrog domaćina, pažnja dobrog stručnjaka). Nepažnja se naziva i nemarnošću. Može se odrediti i subjektivno. Nepažljivo bi postupio onaj koji je doduše htio uzrok, ali nije htio posljedicu (olako je držao da posljedica neće nastupiti). Također, s nepažnjom postupa i onaj koji nije predvidio posljedice svoje radnje, iako ih je po zakonu bio dužan predvidjeti. Nepažnja određena po subjektivnom kriteriju koristi se u kaznenom pravu, gdje se naziva nehaj.⁴¹

Od nepažnje razlikujemo dva stupnja:

- krajnja nepažnja (culpa lata) ili gruba nemarnost štetnika i
- obična nepažnja (culpa levis) ili nemarnost štetnika

Krajnja nepažnja (culpa lata) ili gruba nemarnost štetnika znači da on u svom ponašanju nije upotrijebio ni onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek. Toliko je teška da se izjednačuje s namjerom.

Obična nepažnja (culpa levis in abstracto) ili nemarnost štetnika znači da on u svom ponašanju nije upotrijebio pažnju koju bi upotrijebio dobar gospodarstvenik, odnosno dobar domaćin. Sudionici u obveznim odnosima koji izvršavaju obveze iz profesionalne djelatnosti, moraju postupati prema pravilima struke i običajima pažnjom dobrog stručnjaka. Kao mjerilo pažnje služi ponašanje nekog zamišljenog urednog čovjeka tj. apstraktnog čovjeka. Postoji i obična nepažnja (culpa levis in concreto) koja se mjeri konkretnim mjerilom. Od čovjeka se traži da sa tuđima stvarima postupa bar onako kako bi postupao sa svojim.

Štetna radnja je ona koja uzrokuje štetu. Kad je štetna radnja protupravna tj. suprotna normi objektivnog prava (npr. prebrza vožnja automobilom), nastaje odgovornost za štetu. Protupravna radnja ne mora biti i štetna radnja. Odgovornost za štetu nastaje i kad štetna radnja nije protupravna ali je uzrok štete (npr. vožnja automobilom dozvoljenom brzinom pri kojoj nastane šteta drugome).

Krajnja nužda je takva situacija u kojoj učinitelj čini štetnu radnju da bi od sebe ili drugoga otklonio istodobno neskrivljenu opasnost, koja se na drugi način nije mogla otkloniti,

⁴¹ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 598.

a pritom je zlo koje je učinjeno, manje od onoga kojim se prijetilo (npr. vozač automobila izgubi kontrolu nad vozilom i pri tome, izbjegne da udari pješaka ali udari ogradu).⁴² Nitko nema pravo na krajnju nuždu već krajnja nužda služi samo kao opravdanje za počinjenu štetu. Krajnja nužda nije pravo već samo razlog za opravdanje. I u tom slučaju postoji naknada štete onome tko ju pretrpi. Prema Zakonu o obveznim odnosima, „Tko pretrpi štetu otklanjajući od drugog opasnost štete, ima pravo na zahtijevati od njega naknadu one štete kojoj se razumno izložio.“⁴³

Isključenje protupravnosti je situacija u kojoj nema niti odgovornosti za štetu niti naknade štete. Isključenje protupravnosti postoji u slučaju:

- nanošenja štete po dužnosti
- nužna obrana
- viša sila
- dopuštena samopomoć
- pristanak oštećenika

 pdfelement

⁴² Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 600.

⁴³ čl. 1052. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

3. VRSTE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU

Za postojanje odgovornosti za štetu potrebno je da se ispune opće pretpostavke (subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu, štetna radnja štetnika, šteta, uzročna veza i protupravnost štene radnje) i posebne pretpostavke (krivnja, povećana opasnost, ugovorni odnos, predugovorni odnos, itd.). Prema posebnim pretpostavkama koje se traže za njihov postanak, razlikuju se pojedine vrste i podvrste odgovornosti za štetu.

Najvažnije vrste odgovornosti za štetu su:⁴⁴

1. Izvanugovorna, ugovorna i predugovorna odgovornost:
2. Subjektivna i objektivna odgovornost,
3. Vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga,
4. Odgovornost više osoba za istu štetu i
5. Posebni slučajevi odgovornosti.

Za izvanugovornu odgovornost ili deliktnu odgovornost kriterij razlikovanja je imovinskopravni ili građanskopravni delikt. Za predugovornu odgovornost kriterij razlikovanja je građanskopravni delikt zbog povrede načela savjesnosti i poštenja kao općeg načela obveznih odnosa prema članku 4. Zakona o obveznim odnosima. Za ugovornu odgovornost kriterij razlikovanja je povreda ugovorne odnosno druge poslovnopravne veze. Znači, za nastanak ugovorne odgovornosti potrebne su, u odnosu prema izvanugovornoj odgovornosti, još dvije dodatne pretpostavke, postojanje ugovora ili druge poslovno-pravne veze i povrede obveze iz takva pravnog odnosa. U Zakonu o obveznim odnosima postoje posebne odredbe za ugovornu (čl. 342. do 349. ZOO-a), uz one za izvanugovornu odgovornost (čl. 1045. do 1084. ZOO-a). Za nastanak predugovorne odgovornosti potrebna je, u odnosu prema izvanugovornoj odgovornosti, još i pretpostavka vođenja pregovora (čl. 251. ZOO-a). Kako su odredbe o izvanugovornoj odgovornosti za štetu istodobno opće odredbe o odgovornosti za štetu, člankom 349. Zakona o obveznim odnosima propisano je da će se one primjenjivati i na ugovornu odgovornost ako odredbama o naknadi štete iz ugovorne odgovornosti nije drukčije propisano.⁴⁵

⁴⁴ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 604.

⁴⁵ Ivica Crnić: op.cit., str. 5.

Unutar svake odgovornosti za štetu razlikujemo:

- subjektivnu ili kulpoznu odgovornost i
- objektivnu ili kauzalnu odgovornost.⁴⁶

Kod subjektivne odgovornosti, za nastanak odgovornosti za štetu, potrebno je pored općih pretpostavki i krivnja štetnika. Dvije su vrste subjektivne odgovornosti:⁴⁷

- subjektivna odgovornost kod koje je oštećenik dužan, uz ostale pretpostavke, dokazati krivnju štetnika i
- subjektivna odgovornost kod koje se krivnja predmnijeva odnosno oštećenik mora dokazati štetnu radnju, štetu, uzročnu vezu, a krivnju štetnika ne dokazuje jer se ona predmnijeva. Predmnijeva se najniži stupanj krivnje tj. obična nepažnja dok je namjeru i krajnju nepažnju, oštećenik dužan dokazati ako mu je to potrebno.

Subjektivna odgovornost kod koje se krivnja predmnijeva određeno je generalnom klauzulom: “Tko drugome prouzroči štetu dužan ju je naknaditi ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje.”⁴⁸ Štetnik koji odgovara prema pravilima subjektivne odgovornosti kod koje se krivnja predmnijeva, može se osloboditi odgovornosti ako dokaže da nije ispunjena koja od pretpostavki odgovornosti, naročito ako dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje.

Objektivna ili kauzalna odgovornost za štetu je ona za čiji nastanak se ne zahtijeva krivnja štetnika. Još se naziva objektivni kriterij, objektivno načelo ili kriterij uzročnosti. Oštećenik dokazuje štetnu radnju, štetu, uzročnu vezu između štetne radnje i štete i protupravnost štetne radnje. Uzročna veza se ne dokazuje nego se predmnijeva ako se radi o šteti od opasne stvari ili opasne djelatnosti.⁴⁹

Kada nastane šteta i postoji odgovornost za štetu te oštećenik postavi zahtjev za popravljanjem štete, važno je odrediti vrstu odgovornosti. Prema vrsti odgovornosti za štetu određuje se mogućnost oslobođenja ili ograničenja odgovornosti, oblici popravljanja štete, visina naknade i dr.

⁴⁶ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 609.

⁴⁷ Petar Klarić i Martin Vedriš: ibid, str. 610.

⁴⁸ Čl. 1045. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁴⁹ Petar Klarić i Martin Vedriš: op.cit., str. 613.

Vlastita odgovornost je odgovornost kad štetnik odgovara za štetu prouzročenu vlastitom štetnom radnjom tj. kad štetnik sam snosi posljedice štete prouzročene vlastitom štetnom radnjom ili propustom. Osoba koja sama sebi nanese štetu na vlastitim neimovinskim ili imovinskim dobrima, npr. razbije auto, dužna je sama snositi posljedice svoje radnje ili propuštanja. Takva osoba nema status treće osobe koja bi svoje pravo mogla ostvariti u odnosu na drugu odgovornu osobu. Takvo pravo oštećenik bi imao pod uvjetom da je to posebno ugovorio s drugom odgovornom osobom, npr. ako bi postojala ugovorna odgovornost osiguravatelja. Doprinos oštećenika vlastitoj šteti uređuje članak 1092. Zakona o obveznim odnosima.⁵⁰

O odgovornosti za drugoga govorimo kad netko odgovara za štetu koju je druga osoba prouzročila.⁵¹

Kad za istu štetu odgovara više osoba, razlikujemo podijeljenu odgovornost kod koje svaka od više osoba odgovara za određeni dio štete i solidarnu odgovornost kod koje svaki od više štetnika odgovara za cjelokupnu štetu bez obzira na svoj udio u prouzročenju štete.⁵²

Posebni slučajevi odgovornosti su:

- odgovornost zbog uskraćivanja nužne pomoći,
- odgovornost u vezi s obvezom sklapanja ugovora i
- odgovornost u vezi s obavljanjem poslova od javnog interesa.⁵³

Pod popravljanjem štete podrazumijeva se uklanjanje, nadoknađivanje ili ublažavanje štetnih posljedica koje su nastale zbog određene štetne radnje.⁵⁴

⁵⁰ Ivica Crnić, op.cit., str. 9.

⁵¹ Petar Klarić i Martin Vedriš: op. cit., str. 622.

⁵² Petar Klarić i Martin Vedriš: ibid., str. 625.

⁵³ Petar Klarić i Martin Vedriš: ibid, str. 627

⁵⁴ Petar Klarić i Martin Vedriš: ibid, str. 628.

4. ODGOVORNOST ZA DRUGOGA

O odgovornosti za drugoga govorimo kad netko odgovara za štetu koju je druga osoba prouzročila.⁵⁵ Da bi postojala odgovornost za drugoga moraju biti ispunjene opće pretpostavke i mora postojati odnos između štetnika i odgovorne osobe. Taj odnos može biti:

- roditelj - dijete,
- skrbnik – štíćenik ili
- poslodavac - radnik.

Odgovornost za drugoga može biti izvanugovorna ili ugovorna i subjektivna ili objektivna. Uređena je čl. 1055. do 1062. Zakona o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15) koji je na snazi od 01. 08. 2015. godine. Odnosi se na odgovornost za duševno bolesne osobe i osobe zaostale u umnom razvoju, odgovornost roditelja za vlastito dijete, odgovornost ustanove ili skrbnika za maloljetnika te odgovornost poslodavca za radnika koji prouzroči štetu trećoj osobi i odgovornost pravne osobe za štetu koju trećima prouzroči njezino tijelo.

Možemo razlikovati dvije kategorije osoba koje ne odgovaraju za štetu⁵⁶:

- 1.) one koji uopće nemaju deliktну sposobnost (štetnici koji su nebrojivi zbog duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja, maloljetnici do sedam godina te maloljetnici od sedam do četrnaest godina kojima nije dokazano da su pri prouzročenju štete bili ubrojivi i
- 2.) štetnici koji inače imaju deliktну sposobnost (tjelesnu zrelost i duševno zdravlje) ali su štetu prouzročili u stanju trenutne nebrojivosti.

Prva kategorija štetnika ne može biti subjekt odgovornosti za štetu neovisno o vrsti odgovornosti koja bi se u konkretnom slučaju trebala primijeniti na štetu koju su prouzročili. Za nebrojive zbog duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja moguće je dokazivati da su

⁵⁵ Petar Klarić i Martin Vedriš: *ibid.*, str. 622.

⁵⁶ M. Bukovac Puvača: *Zahtjev pravičnosti kao temelj obveze naknade štete*, str. 798.,

<https://hrcak.srce.hr/file/95404>

štetu prouzročili u tzv. svjetlom trenutku, tj. da su za konkretnu štetnu radnju u vrijeme njezina izvršenja bili deliktno sposobni.

Druga kategorija štetnika u pravilu odgovara za štetu osim ako ne dokaže da svojom krivnjom nije dospio u stanje trenutne nebrojivosti. Ako je u to stanje dospio tuđom krivnjom, za štetu će odgovarati onaj koji ga je u to stanje doveo.⁵⁷ Čak i u situaciji kada uspije to dokazati trebalo bi razlikovati situaciju kada na konkretan odnos odgovornosti treba primijeniti pravila o odgovornosti na temelju krivnje od onih kada bi takav štetnik trebao odgovarati na temelju pravila o objektivnoj odgovornosti. Njihova nebrojivost isključuje krivnju kao pretpostavku o odgovornosti za štetu.

Kod građanskopravne odgovornosti za štetu, trenutna nebrojivost trebala bi značiti samo nesposobnost biti kriv a ne i nesposobnost općenito biti odgovoran za štetu.⁵⁸ Štetnik koji počini štetnu radnju u alkoholiziranom stanju, odgovoran za svoje ponašanje i sam je pridonio nastanku štete.⁵⁹

Kako oštećenik ne bi ostao bez naknade štete jer je štetnik bio deliktno nesposoban, a naknada se ne može dobiti niti od osoba koje su nad štetnikom bile dužne vršiti nadzor, Zakon o obveznim odnosima, točnije odsjek koji regulira odgovornost za drugoga, sadrži odredbu o zahtjevu pravičnosti.

Zahtjev pravičnosti je zakonom ostavljena mogućnost sudu da u određenim slučajevima, zbog zaštite interesa oštećenika, donese odluku kojom će štetnika, iako nije deliktno sposoban a time ni odgovoran, obvezati naknaditi štetu.⁶⁰

⁵⁷ Čl. 1050. st. 2. i 3. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁵⁸ M. Bukovac Puvača: op.cit., str. 799., <https://hrcak.srce.hr/file/95404>

⁵⁹ ŽS u Bjelovaru, GŽ-617/01 od 08. 03. 2001.

⁶⁰ M. Bukovac Puvača: op.cit., str. 806., <https://hrcak.srce.hr/file/95404>

4.1. Odgovornost za duševno bolesne i zaostale u umnom razvoju

Osim Zakona o obveznim odnosima, zakoni kojima se uređuje položaj i prava osoba s duševnim smetnjama su Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, Kazneni zakon i Zakon o izvršavanju kazne zatvora. Navedeni zakoni usklađeni su sa Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Konvencijom o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva ljudskog bića u pogledu primjene biologije i medicine, UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, praksom Europskog suda za ljudska prava i drugim međunarodnim dokumentima i Zakonom o kaznenom postupku.

Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama dopušta ovlaštenim službenim osobama tj. policijskim službenicima Ministarstva unutarnjih poslova da u žurnim slučajevima, bez prethodnog liječničkog pregleda dovedu u nadležnu psihijatrijsku ustanovu osobu s duševnim smetnjama za koju se osnovano sumnja da može neposredno ugroziti vlastiti život ili zdravlje odnosno život ili zdravlje drugih osoba.⁶¹

Neubrojivim osobama koje su svojim ponašanjem ostvarile obilježja kaznenog djela, a imaju teže duševne smetnje i opasne su za okolinu, određuje se prisilni smještaj temeljem pravomoćnog rješenja⁶² koje se donosi u kaznenom postupku. Tu se sve više govori o ograničenim sredstvima i kapacitetima smještaja u navedenim ustanovama čime je dovedena u pitanje kvaliteta rada institucija i otežana rehabilitacija i resocijalizacija počinitelja.

Za štetu koju prouzroči osoba koja zbog duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili kojih drugih razloga nije sposobna za rasuđivanje, odgovara onaj koji je na temelju zakona ili odluke nadležnog tijela ili ugovora dužan voditi nadzor nad njom.⁶³ Znači za osobe koje nisu sposobne za rasuđivanje i stoga nemaju deliktnu sposobnost, odgovaraju osobe koje su dužne voditi nadzor nad njima (staratelj, ustanova ili roditelj). Odgovornost za duševno bolesne i zaostale u umnom razvoju je subjektivna odgovornost kod koje se krivnja predmnijeva.

⁶¹ Čl. 38. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN 76/14

⁶² Čl. 36. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN 76/14

⁶³ Čl. 1055. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Primjer 1.:

Iz presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz 2013. godine,⁶⁴ u svezi duševno bolesne osobe, vidljivo je kako je osoba T, štetnik u dva navrata primljena na Psihijatrijski odjel Opće bolnice. Zadržana je na liječenju, te je u dva navrata istoga dana uspjela pobjeći iz bolnice. Nakon drugog bijega, isti dan, u stanju rastrojstva, usmrtila je ubodom nožem svog susjeda. Zbog počinjenja kaznenog djela, vođen je kazneni postupak kojim je utvrđeno da je osoba počinila kazneno djelo u stanju potpune nebrojivosti. Opća bolnica nije raspolagala dokumentacijom iz koje je bilo razvidno da osoba T ima bilo kakve psihičke probleme ali prema mišljenju liječnika vještaka, iz ponašanja osobe T toga dana i naročito nakon prvog bijega, bilo je elemenata za ocjenu da je osoba T visoko opasna za sebe i okolinu, te je trebala biti upućena na psihijatrijsko liječenje u ustanovu zatvorenog tipa. U ovom slučaju, odgovorna osoba je Opća bolnica.

Odgovorna se osoba može osloboditi odgovornosti ako dokaže da je obavljala nadzor na koji je bila obvezana, odnosno da bi šteta nastala i pri brižljivom nadzoru⁶⁵ što predstavlja subjektivnu odgovornost kod koje se krivnja predmnijeva.

U Primjeru 1. osoba T počinila je štetu u stanju kada nije bila sposobna za rasuđivanje i kada se trebala nalaziti pod nadzorom zdravstvene ustanove. Djelatnici nisu poduzeli sve potrebne mjere vezano za prisilni smještaj u drugu ustanovu. Šteta se mogla izbjeći obavljanjem brižljivog nadzora tj. drugačijom vrstom smještaja za osobu T. U ovom slučaju bolnica, odgovorna osoba, nije dokazala da je obavljala nadzor u skladu s običajima i pravilima struke na koji je bila obvezna, niti da bi šteta nastala i pri brižljivom obavljanju nadzora.

Prema zahtjevu pravičnosti, kad štetu učini osoba koja za nju nije odgovorna, a naknada se ne može dobiti od osobe zadužene za njezin nadzor, sud može ako nađe da bi to bilo pravično s obzirom na materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi počinitelja štete na potpunu ili djelomičnu naknadu štete.⁶⁶ Temeljem Zakona o obveznim odnosima u slučaju smrti ili osobito

⁶⁴ VSRH Rev 526/2013-2 od 13.11.2013., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba805e1940>

⁶⁵ Čl. 1055. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁶⁶ Čl. 1060. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

teškog invaliditeta neke osobe, pravo na pravičnu novčanu naknadu neimovinske štete imaju članovi njezine uže obitelji (bračni drug, djeca i roditelji).⁶⁷

U Primjeru 1. svakom od tužitelja, majci, ocu, izvanbračnoj supruzi i dvoje djece pokojnika, dodijeljena je novčana naknada nematerijalne štete koja se sastoji u duševnim bolima zbog smrti bliske osobe, u iznosu od 220.000,00 kuna.⁶⁸ Iznos je određen prema dokumentu Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, koji je prihvatio Vrhovni sud Republike Hrvatske na sjednici Građanskog odjela u svrhu ujednačene primjene Zakona o obveznim odnosima.

Prema Zakonu o obveznim odnosima, tko drugome uzrokuje štetu u stanju prolazne nesposobnosti za rasuđivanje, odgovoran je za nju, izuzev ako dokaže da nije svojom krivnjom dospio u to stanje.⁶⁹ Temeljem ove odredbe za štetu zbog prolazne nesposobnosti za rasuđivanje pod određenim okolnostima odgovarao bi štetnik, odnosno poslije njegove smrti, njegovi nasljednici, tuženi, do visine naslijeđene imovine.

Primjer 2.:

U presudi Vrhovnog suda iz 1991. godine⁷⁰ o odgovornosti za štetu koju je počinila osoba nesposobna za rasuđivanje zbog bolesti, koja se polila benzinom i zapalila gostionicu tužitelja, može se primijeniti navedena odredba jer je prema mišljenju liječnika vještaka njegovo samoubojstvo rezultat bolesnog stanja osobe koja je bolovala od duševne depresije te se liječio ambulantno i u dva navrata bolnički. Samo pod pretpostavkama, odgovoran je onaj koji je na temelju zakona ili odluke nadležnog organa ili ugovora dužan voditi nadzor nad njom.⁷¹

⁶⁷ Čl. 1101. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁶⁸ Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, http://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20110111N53_5_1.pdf

⁶⁹ Čl. 159. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91 odnosno čl. 1050. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁷⁰ VSRH Rev 2909/1990-2 od 04.04.1991., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba802325dd>

⁷¹ Čl. 164. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91 odnosno čl. 1055. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

U Primjeru 2. tuženi, roditelj i braća štetnika, nisu odgovorni za štetu jer nad štetnikom nije produženo roditeljsko pravo (zakonska odgovornost roditelja za štetu koju prouzrokuje njegovo duševno bolesno dijete) niti su bili postavljeni za staratelje štetniku i nisu po ugovoru bili dužni vršiti nadzor nad štetnikom.

4.2. Odgovornost za maloljetnike

Maloljetnik do navršene sedme godine života ne odgovara za štetu.⁷² Za štetu koju počini njihovo maloljetno dijete do navršene sedme godine, roditelji odgovaraju bez obzira na svoju krivnju⁷³ prema pravilima objektivne odgovornosti. Dijete do sedme godine života nema deliktnu sposobnost.

Primjer 3.:

Dijete mlađe od sedam godina, zajedno sa djecom tuženika, igralo se na način da je skupljalo grančice i papir na hrpu koju je zapalilo drugo dijete šibicama. Vatra se proširila na garažu tužitelja napravljenu od dasaka. Garaža je izgorjela zajedno sa automobilom koji je bio u njoj i drugim predmetima tužitelja.

U postupku pred Vrhovnim sudom⁷⁴ utvrđeno je da je radnja djeteta mlađeg od sedam godina, skupljanje grančica i papira na hrpu s očitom namjerom da bude zapaljena, u uzročnoj vezi sa štetnom posljedicom.

U ovom slučaju, temeljem Zakona o obveznim odnosima, roditelj djeteta koje je skupljalo grančice i papir na hrpu, mlađeg od sedam godina, zajedno s roditeljima ostale djece odgovara za štetu po principu objektivne odgovornosti tj, bez obzira na svoju krivnju.

Maloljetnik od navršene sedme do četrnaeste godine života ne odgovara za štetu tj. nije u pravilu deliktno sposoban,⁷⁵ osim ako se dokaže da je bio sposoban za rasuđivanje. Njegova deliktna nesposobnost je oboriva predmnijeva odnosno, dopušteno je dokazivati suprotno.

⁷² čl. 1051. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁷³ čl. 165. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91 odnosno čl. 1056. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁷⁴ VSRH Rev 975/1995-2 od 12. 11. 1998.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba8026035b&>

⁷⁵ čl. 1051. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Roditelji odgovaraju za štetu što ju prouzroči drugom njihovo maloljetno dijete koje je navršilo sedam godina života, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivnje⁷⁶ prema pravilima subjektivne odgovornosti.

Primjer 4.:

Malodobni dječak koje je navršilo sedam godina,⁷⁷ s prozora stana u kojem je živio s roditeljima, bacio je improviziranu eksplozivnu napravu na zemljišni teren gdje su se igrala djeca, između ostalog i oštećeni tužitelj koji je tada, eksplozijom, teško tjelesno stradao. Barem dva mjeseca ranije, prije štetnog događaja, malodobni dječak kupio je i u stanu držao tri pakovanja prskalice i dva pakovanja kapsula za pištolj. Pronađeno je i oduzeto 100 komada kapsula. Sve to upućuje na zanemarivanje i u odgoju i u nadzoru tako da se može zaključiti da je šteta u konkretnom slučaju posljedica grube nemarnosti odgovornih osoba.

S krajnjom nepažnjom odnosno grubom nemarnošću postupaju onaj štetnik koji u svom radu, ovdje konkretnom odgoju i nadzoru što je jedna od obveza roditelja u odnosu na djecu, ne upotrijebi ni onu pažnju koju bi upotrijebio svaki prosječan čovjek. Roditelji ničim nisu dokazali ni argumentirano obrazložili da je šteta nastala bez njihove krivnje.

Sukladno tada važećem Zakona o obveznim odnosima, sud će, uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzročenja štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kojem bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.⁷⁸ Sud može, vodeći računa o materijalnom stanju oštećenika, osuditi odgovornu osobu na isplatu niže naknade nego što iznosi šteta, ako ona nije prouzročena ni namjerno ni krajnjom nepažnjom, a odgovorna osoba je slaboga imovnog stanja te bi je isplata potpune naknade dovela u oskudicu.⁷⁹ U ovom slučaju nema pravno opravdanih pretpostavki za odstupanje od načela potpune naknade.

⁷⁶ Čl. 1056. st. 4. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁷⁷ VSRH Rev 173/1992-2 od 03. 12. 1992.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80238770&>

⁷⁸ Čl. 190. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91, http://www.sudacka-mreza.hr/user-folders/ZOO_1999.pdf, odnosno čl. 1090. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁷⁹ Čl. 191. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91, http://www.sudacka-mreza.hr/user-folders/ZOO_1999.pdf odnosno čl. 1091. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Sukladno tada važećem Zakonu o obveznim odnosima, oštećenik koji je pridonio da šteta nastane ili da bude veća nego što bi inače bila ima pravo samo na razmjerno sniženu naknadu, tzv. podijeljena odgovornost,⁸⁰ a u trenutno važećem Zakonu o obveznim odnosima, tzv. doprinos oštećenika vlastitoj šteti.

U primjeru 4. nije bilo pretpostavki za primjenu pravila o podijeljenoj odgovornosti. Okolnost da se oštećeni refleksno sagnuo prema palom predmetu ni po čemu ne predstavlja radnju odnosno aktivnost koja je pridonijela nastanku štete. Prema tome roditelji djeteta koje je bacilo eksplozivno sredstvo, odgovorni su za štetu i dužni su je u cijelosti naknaditi.

Primjer 5.:

Dječak D, stariji od sedam godina, sudjelovao je u igri u kojoj je ozlijeđena djevojčica. Dječak D nije nasilničkog ponašanja i nije mu izrečena pedagoška mjera jer nije imao namjeru ozlijediti djevojčicu ali je tijekom igre poduzeo radnju koja nije primjerena igri, podmetanje noge.

Zaključak prvostupanjskog suda je da tuženici, roditelji dječaka D, na čijoj je strani teret dokazivanja, nisu dokazali da je šteta nastala bez njihove krivnje. Drugostupanjski sud je takav zaključak ocijenio kao pogrešan jer prvostupanjski sud nije uzeo u obzir izvedene dokaze i to iskaze tuženika i svjedoka te mišljenje Centra za socijalnu skrb.

Prema iskazu svjedoka, razrednika dječaka D, proizlazi da u njegovu ponašanju i odnosu prema drugima učenicima nije bilo problema a iz iskaza svjedokinje, učenice istog razreda, proizlazi da se dječak D prema njoj ponašao dobro i nije imao nikakav sukob sa njom niti sa ozlijeđenom djevojčicom. Iz iskaza roditelja dječaka D proizlazi da njihov sin nikada nije imao problema u ponašanju. Imaju petero djece koji nemaju problema u ponašanju, dobri su učenici, idu u crkvu a roditelji redovito dolaze na sastanke i informacije u školu. Prema mišljenju Centra

⁸⁰ Čl. 192. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91, http://www.sudacka-mreza.hr/user-folders/ZOO_1999.pdf odnosno čl. 1092. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

za socijalnu skrb dosada nije bilo intervencija zbog nasilja ili zanemarivanja u obitelji dječaka D niti obavijesti ustanova.

Drugostupanjski sud je zaključio kako su ovim roditelji dokazali da do štete nije došlo njihovom krivnjom jer nije došlo do zanemarivanja odgoja dječaka D, već je do štete, ozljede djevojčice, došlo zbog nepažnje u igri na snijegu koja se trebala odvijati na način da djevojčice sruše dječaka D i šopaju ga snijegom. Do štetne posljedice, ozljeđivanja djevojčice, došlo je nakon što je ona pokušala srušiti dječaka D ali nije uspjela. On joj je podmetnuo nogu nakon čega je ona pala i zadobila ozljedu.

Zaključak drugostupanjskog suda je da ne postoji namjera dječaka D da počini štetu niti je do štetnog događaja došlo zbog lošeg odgoja, zapuštanja i poticanja lošim navikama, već je do štetnog događaja došlo zbog nepažnje u dječjoj igri i dječaka D i ozljeđene djevojčice. Sentenca ovog slučaja odnosno moralna istina primjenjiva na različite slučajeve u životu glasi: *„Roditelj ne odgovara za štetu koju njihovo dijete prouzroči ozljeđivanjem drugog djeteta tijekom dječje igre ako štetna radnja učinjena u toj igri nije posljedica roditeljskog zapuštanja djeteta, njegovog lošeg odgoja ili poticanja lošim navikama.“*⁸¹

Roditelji se oslobađaju odgovornosti ako postoje razlozi za isključenje odgovornosti prema pravilima o odgovornosti bez obzira na krivnju ili ako je šteta nastala dok je dijete bilo povjereno drugoj osobi i ako je ta osoba odgovorna za štetu.

Za štetu koju drugome prouzroči maloljetnik dok je pod nadzorom skrbnika, škole ili druge ustanove odgovara skrbnik, škola ili ustanova. Skrbnik, škola ili druga ustanova mogu se osloboditi odgovornosti ako dokažu da su nadzor obavljali na način na koji su obvezni te da bi šteta nastala i pri brižljivom obavljanju nadzora.⁸²

⁸¹ Sentenca: Županijski sud u Bjelovaru, GŽ-2589/14-2 od 06. 10. 2015., <https://www.zakon.hr/cms.htm?id=16321>

⁸² Čl. 1058. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Primjer 6.:

Do štetnog događaja⁸³ došlo je u školskoj učionici tuženice, škole u vrijeme dok su učenici bili pod nadzorom škole i to 5 do 10 minuta nakon što je bio označen početak školskog sata, u trenutku dok nastavnik nije došao u učionicu. Maloljetna tužiteljica, učenica T kao redar pozvala je sve učenike koji nisu sjeli na svoja mjesta da to učine. Maloljetni učenik V nije to učinio pa ga je učenica T odgurnula rukama rekavši neka ide na svoje mjesto, u trenutku dok je on bio okrenut leđima. Učenik V, okrenuvši se, uhvatio je učenicu T za ruku i zavrnuo je, uslijed čega je nastala ozljeda.

Zaključak prvostupanjskog suda je da tuženica, škola odgovara za štetu prema odredbi Zakona o obveznim odnosima prema kojoj za štetu koju drugome prouzroči maloljetnik dok je pod nadzorom skrbnika, škole ili druge ustanove odgovara skrbnik, škola, odnosno druga ustanova, osim ako dokažu da su nadzor obavljali na način na koji su obvezni ili da bi šteta nastala i pri brižljivom obavljanju nadzora⁸⁴. S obzirom da je učenik V počinio štetu učenici T za vrijeme nastave dok su bili pod nadzorom škole, u trenutku kad je nastavnik trebao biti u učionici, škola nije dokazala da je nadzirala maloljetnike na način na koji je bila dužna činiti, odnosno da bi šteta nastala i pri brižljivom nadziranju.

Drugostupanjski sud potvrdio je presudu prvostupanjskog suda koji je pravilno utvrdio način na koji je došlo do štetnog događaja, odgovornost tuženice škole i pravilno je primijenio materijalno pravo i to odredbu članka 1058. st. 1. Zakona o obveznim odnosima.

Primjer 7.:

U tijeku postupka pred sudom prvog stupnja utvrđene su sljedeće odlučne činjenice:⁸⁵ Učenici su po odobrenju nastavnika i u njegovoj prisutnosti igrali nogomet u školskoj dvorani za vrijeme velikog odmora. Igra se odvijala bez grubosti i prema pravilima. Lopta je bila kod malodobnog tužitelja učenika S. Drugi učenik L udario je u tužitelja kada mu je loptu htio oduzeti. Uslijed naleta drugog učenika L, malodobni tužitelj pao je i ozlijedio se.

⁸³ IUS-INFO, Sentenca: Županijski sud u Bjelovaru, GŽ-38/10-2 od 25. 02. 2010.

⁸⁴ Čl. 1058. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁸⁵ IUS-INFO, Sentenca: Županijski sud u Bjelovaru, GŽ-791/11-2 od 03. 03. 2011.

Zaključak prvostupanjskog suda je da ne postoji odgovornost škole za štetu zbog ozljede učenika u sportskoj igri igranoj u stalnoj prisutnosti ali bez stalnog nadzora učitelja ako se je igra odvijala u skladu sa njezinim pravilima i bez grubosti igrača jer ni pri njenom brižljivom nadzoru ne bi postojali razlozi za njeno prekidanje prije ozljeđivanja učenika.

Drugostupanjski sud nije prihvatio žalbenu tvrdnju kako bi nastanak štete bio spriječen da su nastavnici gledali kako se odvijala igra, jer nije bilo razloga za zaustavljanje igrača koji se približavao tužitelju u namjeri da mu oduzme loptu. U toj fazi igre, dok se jedan od igrača približava drugom, ne može se pretpostaviti niti to da će doći do njihovog fizičkog kontakta. Ne može se pretpostaviti niti to da će koji od igrača pasti i ozlijediti se. Ni pri brižljivom nadzoru nije se moglo spriječiti nastanak štete jer ni kod takovog nadzora ne bi nastavnik imao razloga zaustaviti kretanje igrača koji je krenuo od drugog oduzeti loptu na način na koji se to čini prema pravilima igre. Iz toga razloga između ponašanja nastavnika i nastale štete ne postoji uzročna veza. Prvostupanjski sud pravilno je ocijenio kako se u ovom slučaju ne može primijeniti odredba članka 1058. Zakona o obveznim odnosima, odnosno ne postoji odgovornost škole.

Kada maloljetnik počini štetu drugome, roditelj snosi najveću odgovornost, iako ulogu u odgoju imaju i ostale institucije u kojima su djeca boravila, od vrtića, škola, izvannastavnih aktivnosti, te društvo u cjelini.

Zastara za naknadu štete nastupa za 3 godine (subjektivni rok) od saznanja za štetu i štetnika odnosno za 5 godina od događaja (objektivni rok). Tražbina naknade štete zastarijeva za tri godine otkad je oštećenik doznao za štetu i za osobu koja je štetu učinila.

4.3. Odgovornost poslodavca za zaposlenike

Opći propis koji uređuje odgovornost poslodavca za zaposlenike prema trećim osobama je Zakon o obveznim odnosima. Jedan od posebnih propisa je Zakon o radu. Zakon o obveznim odnosima koristi izraz „zaposlenik“, dok Zakon o radu koristi izraz „radnik“. Međutim, istoznačno se primjenjuju.

Sukladno odredbi trenutno važećeg Zakona o obveznim odnosima,⁸⁶ za štetu koju zaposlenik u radu ili u svezi s radom prouzroči trećoj osobi, odgovara poslodavac kod kojeg je radnik radio u trenutku prouzročenja štete, osim ako dokaže da su postojali razlozi koji isključuju odgovornost zaposlenika. Što znači „u radu i u svezi s radom“, prosuđuje se u okolnostima svakog konkretnog slučaja. Na primjer, radnik koji je došao obaviti redovno održavanje, presjekao je pogrešnu žicu te tim činom prouzročio je kratki spoj pri čemu je izazvao požar. U požaru je također stradala kuća treće osobe. Odgovornost poslodavca se predmnijeva što znači, kako ne bi postojala odgovornost poslodavca za štetu koju je radnik u radu ili u vezi s radom prouzročio trećoj osobi, prema važećem Zakonu o obveznim odnosima, poslodavac mora dokazati da postoje razlozi koji isključuju odgovornost radnika odnosno, prema Zakonu o obveznim odnosima iz 1991. godine, da je radnik u određenim okolnostima postupao onako kako je trebalo.

Odredba o isključivanju zaposlenikove odgovornosti nije potpuno jasna. Čini se da bi taj propis valjalo povezati s odredbom čl. 1045. st. 1. Zakona o obveznim odnosima prema kojoj je onaj tko drugome prouzroči štetu, dužan tu štetu naknaditi ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje. U takvom slučaju predmnijevala bi se obična nepažnja. Teret dokaza je na poslodavcu. On treba dokazati da su postojali razlozi koji isključuju odgovornost zaposlenika, tj. da u zaposlenikovu postupanju nije bilo činjenja ili propuštanja koji su izvan pravila struke.⁸⁷

Da bi došlo do odgovornosti poslodavca kao odgovorne osobe za štetu koju trećoj osobi prouzroči radnik, moraju biti ispunjene sljedeće pretpostavke:⁸⁸

⁸⁶ Čl. 1061. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁸⁷ Ivica Crnić, op.cit. str. 71.

⁸⁸ Poslovni dnevnik: Hrvatska udruga poslodavaca, Koje su odgovornosti poslodavca za štetu koju radnika prouzročenu trećoj osobi, <http://www.poslovni.hr/hrvatska/koje-su-odgovornosti-poslodavca-za-stetu-radnika-prouzrocenu-trecoj-osobi-221404>

- da su radnik i poslodavac u pravno relevantnom odnosu radnika i poslodavca što se dokazuje postojanjem važećeg ugovora o radu,
- da je radnik trećem prouzročio štetu radnjom koju je poduzeo u radu ili u vezi s radom,
- da ne postoje razlozi koji isključuju odgovornost radnika.

Primjer 8:

Radnik lokala M.R. angažirao je T.B. koji nije bio zaposlenik lokala, da umjesto njega neko vrijeme te večeri radi za šankom.⁸⁹ Gost lokala V.J. konzumirao je alkohol, te ga je T.B. napao, izudarao i nanio mu teške tjelesne ozljede. Vlasnik lokala, kao poslodavac, odgovoran je za nastalu štetu gostu lokala V.J., jer je njegov radnik M.R. propustio voditi nadzor nad lokalom i obaviti uredno poslove koji su se od njega očekivali sukladno važećem ugovoru o radu. Radnik nije postupao onako kako je trebao i u tome leži odgovornost poslodavca za štetu koju je njegov radnik učinio trećima. Ne postoje razlozi za isključenje odgovornosti radnika. Ovaj slučaj primjer je za prosudbu neadekvatnog postupanja i ponašanja radnika u obavljanju posla zbog kojeg je došlo do štetnog događaja.

Oštećena treća osoba je ovlaštena popravljajući štetu zahtijevati od poslodavca, međutim ako zaposlenik štetu prouzroči namjerno, oštećenik može popravljajući štetu zahtijevati i od zaposlenika.⁹⁰ Zaposlenik odgovara za oba stupnja namjere, kad hoće i želi nastanak štete (dolus directus) i kad postoji svijest o mogućnosti nastanka štetnih posljedica pa pristaje na njih (dolus eventualis).⁹¹ Znači, kad radnik namjerno prouzročio štetu, treća oštećena osoba ima pravo izbora hoće li svoj zahtjev za popravljajući štete usmjeriti samo protiv poslodavca ili samo protiv radnika ili će zahtjev uputiti obojici. Ako zahtjev uputi prema obojici, postoji pasivna solidarnost poslodavca i radnika.⁹² Međutim, primarno je da za štetu koju radnik u radu ili u vezi s radom prouzroči trećoj osobi odgovara poslodavac kod kojeg je radnik radio u trenutku prouzročenja štete.

⁸⁹ VSRH Rev 714/05-2 od 21. 02. 2006, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba805361a4&>

⁹⁰ Čl. 1061. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁹¹ Ivica Crnić, op.cit., str. 71.

⁹² Čl. 1107. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Poslodavac koji je oštećeniku popravio štetu može, sukladno Zakonu o obveznim odnosima, od zaposlenika zahtijevati naknadu troškova popravljivanja štete, ali samo u okolnostima da je zaposlenik štetu prouzročio namjerno ili iz krajnje nepažnje.⁹³ Poslodavac nema pravo regresa ako je šteta posljedica obične nepažnje. Time se provodi načelo opće odštetne odgovornosti radnika u radnom pravu definirano Zakonom o radu.⁹⁴ Znači, radnik ne odgovara poslodavcu za štetu koja je prouzročena običnom nepažnjom.

Isto uređuje Zakon o radu odredbom koja definira regresnu odgovornost radnika.⁹⁵ Regresna odgovornost radnika znači da radnik koji na radu ili u svezi s radom, namjerno ili zbog krajnje nepažnje, uzrokuje štetu trećoj osobi a štetu je naknadio poslodavac, dužan je naknaditi iznos isplaćen trećoj osobi.

Pod pojmom treća osoba, smatra se svaka ona osoba koja nije istovjetna s radnikom koji je prouzročio štetu i s poslodavcem (pravnom ili fizičkom osobom). Znači, trećom osobom može se smatrati i drugi zaposlenik kod istog poslodavca, ako je taj zaposlenik oštećen štetnom radnjom.⁹⁶

Također, Zakon o radu definira da se kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu mogu utvrditi uvjeti način smanjenja ili oslobađanja radnika od dužnosti naknade štete.⁹⁷

Poslodavac od radnika može zatražiti regres, od dana kada je trećoj osobi naknadio štetu. Istovremeno on može potraživati i zateznu kamatu na isplaćenu glavniciu tekuću od dana isplate trećoj osobi. Zakon o radu ne definira rok u kojem zastarijeva pravo poslodavca da od radnika zahtijeva isplatu naknađene štete, pa se u tom slučaju primjenjuje članak 8. stavak 4. Zakona o radu prema kojem se na sva pitanja koja nisu uređena Zakonom o radu, primjenjuju opći propisi obveznog prava. Prema Zakonu o obveznim odnosima, pravo poslodavca da zahtijeva od radnika naknadu troškova popravljene štete zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana kada je šteta popravljena.⁹⁸

⁹³ Čl. 1061. st. 3. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

⁹⁴ Čl. 107. st. 1. Zakona o radu, NN 93/14

⁹⁵ Čl. 109. Zakona o radu, NN 93/14

⁹⁶ Ivica Crnić, op.cit., str. 72.

⁹⁷ Čl. 110. Zakona o radu, NN 93/14

⁹⁸ Čl. 1061. st. 4. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

Zakonom o radu definirana je zabrana prijeboja⁹⁹ tj. poslodavac ne smije bez suglasnosti radnika svoje potraživanje prema radniku naplatiti uskratom isplate plaće ili nekog njezinog dijela, odnosno uskratom isplate naknade plaće ili dijela naknade plaće. Radnik ne može suglasnost dati prije nastanka potraživanja.

Primjer 9.:

Poslodavac je naložio svom radniku da mu naknadi štetu prouzročenu nesavjesnim poslovanjem, u određenom iznosu, a ako iznos ne plati dobrovoljno, isti će se naplatiti pljenidbom plaće. Sud je utvrdio da poslodavca ne može donositi odluke o plaćanju naknade štete radnika bez njegove suglasnosti već se utvrđivanje obveze i naplata može naložiti samo sudskom odlukom. Zakon o radu propisuje mogućnost da se može unaprijed predvidjeti iznos naknade štete za određene štetne radnje ako bi utvrđivanje visine štete uzrokovalo nerazmjerne troškove. Međutim ni u tom slučaju, poslodavac se ne smije poslužiti institutom prijeboja.¹⁰⁰

Utvrđivanje odgovornosti zdravstvenih ustanova i zdravstvenih radnika (liječnici, medicinske sestre, tehničari i dr.), vrlo je složeno a pri tome vrlo je bitno u svakom konkretnom slučaju utvrditi da li se radi o liječničkoj tj. medicinskoj pogrešci. Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, zdravstveni radnici su osobe koje imaju obrazovanje zdravstvenog usmjerenja i neposredno u vidu zanimanja pružaju zdravstvenu zaštitu stanovništvu, uz obvezno poštovanje moralnih i etičkih načela zdravstvene struke.¹⁰¹ Prema Zakonu o obveznim odnosima, sudionik u obveznom odnosu dužan je u ispunjavanju obveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima što podrazumijeva pažnju dobrog stručnjaka.¹⁰²

Svaka tegoba koju pacijent trpi nakon liječničkog zahvata ne znači postojanje odgovornosti liječnika. Naime, komplikacija može biti posljedica nekih posebnih okolnosti u

⁹⁹ Čl. 86. st. 1. Zakona o radu, NN 93/14

¹⁰⁰ VSRH Rev 473/1999-2 od 31. 10. 2001.

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80273e34&>

¹⁰¹ Čl. 124. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, NN 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13, 159/13, 22/14, 154/14, 70/16 i 131/17

¹⁰² Čl. 10. st. 2. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

tijeku medicinskih tretmana na koje liječnik nije mogao utjecati, zbog čega nema ni njegove odgovornosti (pa nema ni prava na naknadu štete). Na primjer, kod kolonoskopije bolesnici se upozoravaju na moguće komplikacije te da se u slučaju bolova u trbuhu koji ne prestaju ili se pojačavaju, odmah jave liječniku. Svaka takva komplikacija nije posljedica greške za koju postoji odgovornost liječnika, a kada se tome doda podatak da se pacijent nije po pojavi simptoma postojanja komplikacija odmah javio liječniku, neutemeljeno je zaključiti da je liječnik odnosno njegov poslodavac odgovoran za štetu.

Međutim, liječnička greška može biti takva da za nastalu štetu odgovornost snosi liječnik, pa je npr. bolnica kao njegov poslodavac dužna naknaditi štetu. Pojam liječničke greške mogao bi se odrediti:¹⁰³

- a) kao postupanje suprotno (odnosno koje nije u skladu s) pravilima i metodama rada zdravstvene struke i/ili znanstvenim spoznajama, a kojim se ugrožava život i zdravlje ljudi, i/ili
- b) kao nepoštovanje moralnih i etičkih načela zdravstvene struke.

Liječnička pogreška ne odnosi se isključivo na pogreške u liječenju, već i na pogrešne dijagnoze i upute.¹⁰⁴

Primjer 10.:

Presudom Vrhovnog suda¹⁰⁵ utvrđeno je da je oštećenik D.P. zatražio liječničku pomoć u ambulanti hitne medicine Doma zdravlja - tuženik. Dežurna liječnica, zaposlenica tuženika, izvršila je pregled oštećenika, uzela anamnezu te dijagnosticirala akutnu upalu ždrijela oštećenika i uputila ga kući uz preporuku uzimanja antipiretika po potrebi i preporuku javljanja sutradan svojem liječniku. Stanje oštećenika tijekom noći se pogoršalo, te je ujutro pozvana hitna pomoć i vozilom hitne pomoći oštećenik je prevezen na Infektološki odjel Opće bolnice.

¹⁰³ Ivica Crnić, op.cit., str. 397.

¹⁰⁴ Ivica Crnić, ibid, str. 398.

¹⁰⁵ VSRH Rev 1180/08-2 od 26. 10. 2011.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba805adf82&>

Nakon dijagnostičkog postupka zbog sumnje na meningokoknu sepsu upućen je sanitetskim vozilom tuženika u Kliniku za infektivne bolesti gdje je unatoč poduzetom liječenju umro.

Po ocjeni nižestupanjskih sudova, a isto je potvrdio i Vrhovni sud, liječnica Doma zdravlja – tuženik, obavila je površan pregled oštećenika i propustila je utvrditi opće stanje oštećenika, što je imalo za posljedicu da je oštećenika poslala kući s pogrešnom dijagnozom iako bi pravilnim pristupom već tada morala uočiti simptome sepse, čime je postupila protivno pravilima struke, što je imalo za rezultat nepravovremeni početak liječenja antibioticima i u konačnici je takvo postupanje imalo za posljedicu smrt oštećenika uzrokovanu meningokoknom sepsom.

Poslodavac nije dokazao da je njegova zaposlenica, liječnica hitne medicinske službe, postupala onako kako je trebalo, odnosno po propisima i pravilima struke. Odgovornost medicinske ustanove u ovom slučaju ne temelji se na pukoj činjenici da je liječnik te ustanove postavio krivu dijagnozu, jer ta okolnost može biti posljedica preklapanja simptoma raznih bolesti. U ovom slučaju radi se o nizu propusta prilikom prvog pregleda pacijenta koji su doveli do pogrešne ocjene stanja pacijenta, pri čemu je trajanje pregleda samo jedan mali pokazatelj tijeka postupka. Postoji uzročna veza između propusta liječnice i smrti pacijenta.

S obzirom da se oštećenik, prema mišljenju vještaka, javio liječnici, dobio dijagnozu koja kod njega kao medicinskog laika nije mogla izazvati sumnju u tijek bolesti pa je bio uljuljan u lažnu sigurnost težine bolesti, te se ujutro ponovo javio liječniku, tuženik nije dokazao bilo kakav doprinos pokojnog oštećenika ishodu njegove bolesti.

Odštetna odgovornost u zdravstvenoj djelatnosti prosuđuje se prema načelu krivnje. Pri tome se krivnja odgovorne osobe predmnijeva. Teret dokaza je na odgovornoj osobi jer ona treba dokazati da je šteta nastala bez njezine krivnje. Time se otežava pravni položaj korisnika zdravstvene usluge kao oštećenika. On nije stručnjak ali ipak mora dokazati uzročnu vezu između postupka odgovorne osobe i štete.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Ivica Crnić, op.cit., str. 399.

Primjer 11.:

Presudom Vrhovnog suda¹⁰⁷ utvrđeno je da bolnica odgovara bolesniku prema načelu krivnje jer mu je napravila transfuziju krvi nakon koje je obolio od hepatitisa C. Krv za transfuziju prikupljena je u akciji dobrovoljnog davanja krvi pri čemu je bolnica propustila ispitati krv davatelja što je bila obavezna prema zakonu.

Odštetna odgovornost u zdravstvenoj djelatnosti prosuđuje se i prema načelu objektivne odgovornosti jer se radi o opasnoj djelatnosti od koje potječe povećana opasnost od nastanka štete za okolinu i za koju se odgovara bez obzira na krivnju.¹⁰⁸

Primjer 12.:

U slučaju kad je riječ o kompliciranom porodu koji za roditelja predstavlja povećanu opasnost i koji od liječnika zahtijeva povećanu pažnju od one pri uobičajenom porodu, bolnica odgovara po načelu objektivne odgovornosti¹⁰⁹ iz članka 173. ZOO/91 (čl. 1063. ZOO-a), jer je riječ o opasnoj djelatnosti od koje potječe povećana opasnost nastanka štete. Tuženik tijekom postupka nije dokazao da se oslobađa odgovornosti u smislu čl. 177. ZOO/91 (sada čl. 1067. ZOO-a). Naime iz nalaza i mišljenja sudskog medicinskog vještaka proizlazi da je liječnik koji je obavio porod propustio imati na umu da je tužiteljica bila u polusvijesti i pod maskom radi dobivanja kisika te je tako izostala reakcija svjesnog ili nesvjesnog otpora prilikom naglog trzaja tijela unaprijed, tako da je došlo do bržeg trzaja od predviđenog. Upravo zbog toga javile su se ozljede na kralježnici tužiteljice, tako da je nastala nematerijalna šteta u uzročno-posljedičnoj vezi sa spomenutim propustom liječnika koji je radnik tužene bolnice.

Za razvitak instituta odgovornosti države za štetu koja je nastala trećima karakteristično je da odgovornost primarno i izravno preuzima država.¹¹⁰

¹⁰⁷ VSRH Rev 1918/01 od 22. 11. 2001.

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80276421&q>

¹⁰⁸ Čl. 1063. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹⁰⁹ ŽS u Zagrebu, Gžn-1699/02 od 14. 10. 2003.

¹¹⁰ Ivan Crnica op.cit., str. 223.

Država je jedan od poslodavaca koji odgovara za rad svojih službenika. Prema Zakonu o sustavu državne uprave, štetu koju građaninu, pravnoj osobi i drugoj stranci nastane nezakonitim ili nepravilnim radom tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, odnosno pravnih osoba koje imaju javne ovlasti u prenesenim poslovima državne uprave, nadoknađuje Republika Hrvatska.¹¹¹

Primjer 13.:

Presudom Okružnog suda iz 1989. godine¹¹² potvrđena je presuda Općinskog suda iz 1988. godine. Sudovi prvog i drugog stupnja utvrdili su da su dvojica pritvorenika pobjegli iz istražnog zatvora Okružnog suda, otuđili vozilo tužitelja, osobe J te ga prilikom vožnje u prometnoj nezgodi oštetili. Sudovi su odlučili da tužena, Republika Hrvatska odgovara za štetu jer je šteta nastala kao posljedica nebrižljivog vršenja službe (članak 373. stavak 2. Zakona o upravi) od strane radnika istražnog zatvora Okružnog suda koji je organ tužene. Odgovornost tužene za štetu koju uzrokuju osobe pobjegle iz pritvora, predstavlja odgovornost za drugoga.

Po ocjeni revizijskog suda, Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ne postoji odgovornost tužene za spornu štetu i obveza da spornu štetu naknadi. Odgovornost za drugoga postoji samo ako je izričito propisana i pod uvjetima pod kojima je propisana. Odgovornost za drugog nije propisana za osobu pobjeglu iz pritvora koja nije maloljetna niti duševno bolesna niti zaostala u umnom razvoju. Po toj osnovi tužena ne može biti odgovorna za spornu štetu.

Po ocjeni revizijskog suda, pravni temelj za odgovornost tužene nalazi se u odredbi koja propisuje da će materijalnu štetu koju radnik organa uprave učini trećim osobama svojim nezakonitim ili nepravilnim radom u vršenju službe naknaditi društveno-politička zajednica (članak 373. stavak 2. Zakona o upravi, NN 16-139/78 koji je 1993. godine zamijenio Zakon o sustavu državne uprave). Ipak da bi postojala odgovornost prema navedenoj odredbi, moraju biti ispunjene opće pretpostavke odgovornosti tj. mora postojati pravno relevantna uzročna veza između rada radnika, bijega pritvorenika iz zatvora, krađe i oštećenja automobila. Pravno relevantna uzročna veza postoji kad je uzrok štete događaj koji proizvodi upravo takvu

¹¹¹ Čl. 14. Zakona o sustavu državne uprave, NN 150/11, 12/13, 93/16 i 104/16

¹¹² VSRH Rev 1812/1989-2 od 13. 07. 1993.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80241b98>

posljedicu odnosno štetu. U ovom slučaju mora postojati pravno relevantna uzročna veza između bijega i krađe automobila a ona postoji kad između bijega i krađe automobila postoji vremenski kontinuitet i kad je ukradeni automobil sredstvo bijega. Bijeg pritvorenih osoba dogodio se 29. srpnja a krađa automobila 04. kolovoza iste godine. U tom slučaju ne može se govoriti o postojanju pravno relevantne uzročne veze. To znači da nisu ispunjene pretpostavke na naknadu štete prema tuženj, Republici Hrvatskoj.

Vrhovni sud Republike Hrvatske zaključio je da su prvostupanjski i drugostupanjski sud pogrešno primijenili materijalno pravo te je odlučio preinačiti njihove presude (članak 395. stavak 1. Zakona o parničnom postupku). Odbio je tužbeni zahtjev da je tužena dužna platiti tužitelju iznos naknade štete iz čega proizlazi kako u ovom slučaju nema odgovornosti za drugoga

Prema Zakonu o policiji, za štetu koju policijski službenik počini trećim osobama u službi ili u svezi sa službom, odgovara Republika Hrvatska, osim ako se dokaže da je šteta posljedica zakonite primjene policijskih ovlasti.¹¹³ Na primjer, policijski službenik na prosvjedima seljaka uporabi sredstva prisile, tjelesnu snagu i palicu a nadležni policijski rukovoditelj uporabu sredstava prisile ocjenjuje zakonitom i opravdanom.

U Zakonu o državnom odvjetništvu jasno je navedeno da Republika Hrvatska odgovara za štetu koju u obnašanju dužnosti nekoj osobi nanese državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika svojim nepravilnim ili nezakonitim radom.¹¹⁴ Radi se odgovornosti za drugog koja je isključiva i primarna i nema direktne odgovornosti samog štetnika (državnog odvjetnika ili zamjenika). Ukoliko bi netko iz razloga navedenih u članku 71. i) Zakona o državnom odvjetništvu podnio tužbu protiv državnog odvjetnika ili zamjenika direktno, takvu tužbu trebalo bi odbiti zbog promašene pasivne legitimacije. Nema također mogućnosti solidarne odgovornosti prema kojoj bi uz Republiku Hrvatsku odgovarao i sam štetnik. Zakonodavac se rukovodio interesima zaštite trećih osoba od nezakonitog ili nepravilnog rada državnih odvjetnika i zamjenika, ali istovremeno i interesom nesmetanog obavljanja državno odvjetničke

¹¹³ Čl. 115. Zakona o policiji, NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14 i 33/15

¹¹⁴ Čl. 71. i) Zakona o državnim odvjetnicima, NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15 i 82/15

dužnosti i zaštite državnih odvjetnika od mogućnosti direktnih, učestalih ili neopravdanih tužbi radi naknade štete koje bi se odnosile na njihov rad i postupanje u okviru obnašanja dužnosti. Dakle, odgovornost Republike Hrvatske iz Zakona o državnom odvjetništvu je posebna odgovornost predviđena posebnim propisom i radi se o isključivoj odgovornosti za drugoga.¹¹⁵

4.4. Odgovornost pravne osobe za štetu koju trećima prouzroči njezino tijelo

Pravna osoba ima pravnu, poslovnu i deliktну sposobnost, koju stječe trenutkom osnivanja. Pravne osobe svoju poslovnu sposobnost izražavaju preko svojih tijela. Tijela pravne osobe donose različite akte kojima se regulira njihovo osnivanje, funkcioniranje tijela, poslovne aktivnosti, status zaposlenika i dr.

Tijelo pravne osobe nije zaseban pravni subjekt. Na primjer, osnovna škola je pravna osoba upisana u sudski registar kod Trgovačkog suda u Zagrebu a zbog potrebe za učinkovitim ustrojem i izvođenjem odgojno-obrazovnog procesa te uspješnim poslovanjem, u školi se ustrojavaju i djeluju upravna, poslovodna i stručna tijela. Ravnatelj škole je poslovodni i stručni voditelj škole tj. odgovorna osoba. Školski odbor osnovne škole je tijelo pravne osobe koje nije zaseban pravni subjekt već upravlja školom.

Pravna osoba, npr. škola može statutom, temeljnim aktom pravne osobe kojim propisuje djelokrug i načina rada, propisati prava i dužnosti članova tijela pravne osobe. Tako npr. pravo članova školskog odbora je da sudjeluju u radu na sjednicama a dužnost je čuvanje poslovne tajne. U slučaju kršenja dužnosti čuvanja poslovne tajne, članovi su odgovorni prema odredbama Zakona o obveznim odnosima.

Odgovornost pravne osobe za štetu koju trećima prouzroči njezino tijelo u obavljanju ili u svezi s obavljanjem djelatnosti propisana je Zakonom o obveznim odnosima. Pravna osoba odgovara za štetu koju njezino tijelo prouzroči trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem

¹¹⁵ Jadranko Jug: Odgovornost za štetu počinjenu od državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika, str. 3., <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=809>

svojih funkcija.¹¹⁶ Tijelo pravne osobe je npr. uprava, nadzorni odbor, glavna skupština dioničkog društva, nadzorni odbor društva s ograničenom odgovornošću. školski odbor. Odgovornost pravne osobe za rad njezinih tijela predmnijevana je odgovornost jer i ovdje vrijedi odredba članka 1045. Zakona o obveznim odnosima prema kojoj je onaj koji drugome prouzroči štetu dužan tu štetu naknaditi, ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje. Predmnijeva se obična nepažnja. Što se smatra obavljanjem funkcije ili je u vezi s obavljanjem funkcije tijela neke pravne osobe, odlučuje se u svakom pojedinom slučaju, ovisno o okolnostima.¹¹⁷

Primjer 14.:

U presudi Vrhovnog suda¹¹⁸ predmet odlučivanja je tužbeni zahtjev tužitelja D.T. za naknadu štete, za koju tvrdi da je nastala nezakonitim i nepravilnim radom tijela tuženika prilikom uklanjanja montažnog objekta koji je izgradio na terasi stana u Zagrebu. Djelatnici Grada Zagreba, prema rezultatima provedenog vještačenja, prekoračili su svoje ovlasti, postupajući bezobzirno, a ne s potrebnom pažnjom dobrog gospodara tako da su uništili i dijelove montažnog objekta iako se većina tih dijelova demontažom mogla spasiti. Prilikom rušenja objekta tužitelja, postupili su na način koji upućuje na postojanje njihove odgovornosti za štetu koja je pri tome počinjena tužitelju. Sukladno Zakonu o obveznim odnosima prema kojem pravna osoba odgovara za štetu koju njezino tijelo prouzroči trećoj osobi u obavljanju ili u vezi s obavljanjem svojih funkcija.¹¹⁹ Grad Zagreb dužan je tužitelju isplatiti iznos naknade štete sa zakonskom zateznom kamatom, kao i naknaditi mu trošak parničnog postupka sa zakonskim zateznim kamatama.

Ako za određeni slučaj nije što drugo u zakonu određeno, pravna osoba ima pravo na naknadu odnosno regres od osobe koja je štetu skrivila namjerno ili krajnjom nepažnjom. To pravo zastarijeva u roku od šest mjeseci od dana kad je šteta popravljena.¹²⁰ Dikcija ovog članka

¹¹⁶ Čl. 1062. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹¹⁷ Ivan Crnica: op.cit., str. 78.

¹¹⁸ VSRH Rev 355/06-2 od dana 31. 10. 2006.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba8053d66f>

¹¹⁹ Čl. 172. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 53/91, http://www.sudacka-mreza.hr/user-folders/ZOO_1999.pdf odnosno čl. 1062. st. 1. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹²⁰ Čl. 1062. st. 2. i 3. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

upućuje na postojanje osobne, regresne odgovornosti za štetu koja je isplaćena trećoj osobi. To, naravno, neće biti sporno ako je štetu prouzročio pojedinac u funkciji tijela pravne osobe, primjer, direktor ili ravnatelj. Problem se javlja u slučaju regresnog zahtjeva prema kolegijalnom tijelu (upravi trgovačkog društva sastavljenoj od više osoba ili nadzornom odboru). S obzirom na to da se u članku 1062. stavku 2. Zakona o obveznim odnosima govori o pravu regresa prema osobi koja je štetu skrivila namjerno ili iz krajnje nepažnje, očito je da i članovi kolektivnih tijela pravne osobe snose osobnu odgovornost za tako nastalu štetu. To će u praksi izazvati poteškoće jer je za svakog od njih pojedinačno potrebno dokazati postojanje namjere ili krajnje nepažnje u obavljanju ili u vezi s obavljanjem njihovih funkcija, čime je prouzročena šteta trećoj osobi koju je isplatila pravna osoba.¹²¹

U slučaju odgovornosti članova kolektivnog tijela pravne osobe postoji solidarna odgovornost. Kad je nedvojbeno da je štetu prouzročila neka od dviju ili više određenih osoba koje su na neki način međusobno povezane, a ne može se utvrditi koja je od njih štetu prouzročila, te osobe odgovaraju solidarno.¹²² Isto uređuje Zakon o radu prema kojem ako štetu uzrokuje više radnika, svaki radnik odgovara za dio štete koji je uzrokovao. Ako se za svakoga radnika ne može utvrditi dio štete koji je on uzrokovao, smatra se da su svi radnici podjednako odgovorni i štetu naknađuju u jednakim dijelovima.¹²³

Kao i kod odgovornosti poslodavca, primarna je odgovornost pravne osobe za štetu koju prouzroči njezino tijelo. Prema Zakonu o trgovačkim društvima, članovi uprave moraju voditi poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika.¹²⁴ Za slučaj da je član uprave svojom aktivnošću ili pasivnošću prouzročio da tražbina vjerovnika nije namirena, zahtjev naknade štete postavlja se i prema članu uprave društva kao fizičke osobe (npr. ako član uprave društva izričito da nalog da se ne plati neka dospjela obveza vjerovniku, koji zatim zahtijeva naknadu štete). Navedeno je utemeljeno odredbom Zakona o trgovačkim društvima prema kojoj je moguće da treća osoba, koja ima status vjerovnika trgovačkog društva, zahtijeva

¹²¹ Ivan Crnica: op.cit., str. 78

¹²² Čl. 1107. st. 4. Zakona o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15

¹²³ Čl. 107. Zakona o radu, NN 93/14 i 127/17

¹²⁴ Čl. 252. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima

naknadu štete i neposredno protiv članova uprave društva kao fizičkih osoba ako ne mogu svoje tražbine podmiriti od društva.¹²⁵

Primjer 15.:

Presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske¹²⁶ utvrđeno je da su tuženik Ž.Ž. i tužitelj G.B. osnovali društvo sa ograničenom odgovornošću F. d.o.o., da je Ž.Ž. kao direktor i jedini član uprave F. d.o.o., osnovao drugo društvo S. d.o.o. koje se bavi istim poslovima iz predmeta poslovanja F. d.o.o., da je Ž.Ž. obavljao poslove za potrebe društva S. d.o.o. u prostorijama i sredstvima društva F. d.o.o., čime je nanio štetu društvu F. d.o.o. Tuženik Ž.Ž. povrijedio je obveze člana uprave društva i direktora društva. Pravo na naknadu štete prema članu uprave za štetu koja nastane uslijed takvog ponašanja člana uprave može zahtijevati društvo a ne član društva.¹²⁷ Zahtjev za naknadu štete koju članovi uprave uzrokuju time što nisu postupali u vođenju poslova s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika može postaviti samo društvo, a ne članovi društva.¹²⁸ To su odredbe usmjerene na zaštitu društva. Da bi sud utvrdio odnos odgovornosti za štetu između tužitelja i tuženika prema općim pravilima o odgovornosti za štetu, tužitelj je trebao iznijeti činjenice koje bi ukazivale na to da je njemu nastala šteta neovisno o šteti koja je nastala društvu.

Članovi uprave koji povrijede obveze odgovaraju za nastanak štete kao solidarni dužnici i to prema kriteriju pretpostavljene krivnje. Teret dokaza da nisu odgovorni je na njima. Pretpostavlja se najniži stupanj krivnje, obična nepažnja. Nemar i krajnja nepažnja mora se dokazati.¹²⁹

¹²⁵ Čl. 252. st. 5. Zakona o trgovačkim društvima

¹²⁶ VSRH Revt 48/2005-2 od 02. 11. 2005.,

<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80530048&q>

¹²⁷ Čl. 248. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15

¹²⁸ Čl. 430. Zakona o trgovačkim društvima NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15

¹²⁹ Radica: Odgovornost uprave trgovačkog društva za štetu, str. 56

<http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/9/radica.pdf>

Kad članovi uprave odgovaraju za štetu, nije bitno da li član uprave ima zaključen ugovor o radu s društvom jer član uprave stječe prava i obveze u trenutku prihvaćanja imenovanja. Prestankom mandata član uprave se ne oslobađa od odgovornosti za radnje koje je poduzimao dok je obavljao funkciju člana uprave. Članovi uprave odgovaraju solidarno ali doprinos svakog člana uprave za nastanak štete nije uvijek jednak. Odgovorniji je član uprave koji je isplanirao i poduzeo štetnu radnju od člana uprave koji za takve radnje nije znao ali bi morao znati da je uredno obavljao svoju funkciju.¹³⁰

 pdfelement

¹³⁰ Radica: ibid, str. 57.

5. ZAKLJUČAK

Društvo (lat. *societas*, engl. *society*,) je skup pojedinaca ili skupina ljudi. Ljudi svakodnevno komuniciraju i surađuju ali se i sukobljavaju zbog različitosti, oko vlasništva i raspolaganja materijalnim i drugim dobrima. Da bi postigli mir, ravnotežu, sklad i suživot, kroz povijest razvoja društvenih odnosa, izgradili su zajednička pravila koja se temelje na zajedničkim interesima, stavovima i uvjerenjima.

Punoljetan zdrav čovjek trebao bi biti svjestan svojih postupaka i smatrati se odgovornim za njih. Međutim, zbog stjecanja različitih stavova tijekom odrastanja, utjecaja okoline i različitih drugih razloga, ljudi zanemaruju ili izbjegavaju odgovornost za vlastite postupke te je postalo nužno definirati vlastitu odgovornost. Razvila se odgovornost pojedinca za vlastite radnje ali i za radnje drugoga. Odgovornost pojedinca podrazumijeva odgovorno ponašanje prema sebi, bliskim ljudima i društvu. Razvojem društveno odgovornog ponašanja čovjek je postao moralno biće.

Odgovornost za štetu postao je društveni odnos. Odgovornost za počinjenu štetu je obveznopravni odnos u kojemu je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak. Za nastanak svakog građanskopravnog odnosa potrebno je ispuniti određene pretpostavke a tako je i kod odnosa odgovornosti za štetu. Ti odnosi uređeni su Zakonom o obveznim odnosima. U našem pravu, Zakonom o obveznim odnosima, točno su definirani i slučajevi u kojima pojedinac odgovara za drugoga. Kod odgovornosti za drugoga, odgovornost snosi druga osoba a ne ona koja je štetu uzrokovala. Za postojanje odgovornosti za drugoga moraju biti ispunjene opće pretpostavke i mora postojati odnos štetnika i odgovorne osobe.

Roditelj odgovara za postupke svog maloljetnog djeteta starog do sedam godina života, bez obzira na svoju krivnju osim ako je nadzor nad djetetom bio povjeren drugoj osobi. U tom slučaju druga osoba i odgovara, osim ako je posljedica nastala zbog lošeg odgoja i sl. te se može pripisati roditeljima. Za postupke djeteta koje je navršilo sedam godina a mlađeg od četrnaest godina, odgovaraju roditelji osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivnje. Dijete koje je navršilo četrnaest godina, postalo je deliktno sposobno. Roditelji odgovaraju i za postupke

djeteta starosti od 14 do 18 godina osim ako dokaže da je šteta nastala bez njihove krivnje. Za punoljetnu djecu, roditelj odgovara ako je produženo roditeljsko pravo. Duševno bolesne osobe, osobe zaostale u umnom razvoju ili zbog drugih razloga nesposobne za rasuđivanje, ne odgovaraju za štetu koju nanese drugome. Nije odlučno je li osoba u trenutku štete bila lišena poslovne sposobnosti i stavljena pod skrbništvo. Odlučno je je li osoba u trenutku nastanka štete mogla shvatiti zbivanja oko sebe.

Odgovornost može biti i isključena npr. roditelj ne odgovara za štetu koju njegovo dijete prouzroči ozljeđivanjem drugog djeteta tijekom dječje igre, ako štetna radnja učinjena u toj igri nije posljedica roditeljskog zapuštanja djeteta, njegova lošeg odgoja ili poticanja lošim navikama.

Poslodavac odgovara za štetu koju radnik u radu ili u svezi s radom uzrokuje trećoj osobi jer u vrijeme uzrokovanja štete između njih postoji pravno relevantni odnos, ugovor o radu. Ako bi poslodavac dokazao kako je radnik postupao onako kako je trebalo, uklonio bi odgovornost i od sebe i od radnika. U slučaju da je poslodavac naknadio štetu oštećenoj trećoj osobi, poslodavac ima pravo tražiti povrat novca odnosno ima pravo na regres od radnika koji je štetu skrivilo namjerno ili krajnjom nepažnjom. Poslodavac se pri tome ne smije poslužiti institutom prijeboja tj. uskratkom isplate plaće ili dijela plaće u svrhu regresa.

Pravna osoba odgovara za štetu koju trećima prouzroči njezino tijelo u obavljanju tj. u vezi s obavljanjem funkcije ili djelatnosti. Što se smatra obavljanjem funkcije ili u vezi s obavljanjem funkcije određuje se u svakom pojedinačnom slučaju, ovisno o okolnostima. I pravna osoba ima pravo na regres od osobe koja je štetu skrivila namjerno ili krajnjom nepažnjom. Članovi kolegijalnog tijela pravne osobe solidarno odgovaraju za tako nastalu štetu. Za svakog od njih pojedinačno potrebno je dokazati postojanje namjere ili krajnje nepažnje.

U slučaju odgovornosti roditelja za štetu koju trećoj osobi uzrokuje njihovo dijete i u slučaju odgovornosti poslodavca za štetu koju trećoj osobi uzrokuje njihov zaposlenik, radi o neposrednoj odgovornosti kao da su oni sami te radnje poduzeli a ne njihovo maloljetno dijete, osoba nad kojom je produženo roditeljsko skrbništvo odnosno zaposlenik ili tijelo pravne osobe.

P. Zrnić

6. LITERATURA

Stručna literatura:

1. Petar Klarić i Martin Vedriš: Građansko pravo, Zagreb, srpanj 2014.
2. Ivica Crnić: Odštetno pravo, Zagreb, 2008.

Pravni izvori:

1. Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15
2. Zakon o obveznim odnosima, NN 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99 (stari ZOO)
3. Zakon o radu, NN 93/14
4. Kazneni zakon, NN 110/97, 125/11, 144/12, 56/15, 61/15
5. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, NN 76/14
6. Zakon o zdravstvenoj zaštiti, NN 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12, 82/13, 159/13, 22/14, 154/14, 70/16 i 131/17
7. Zakon o sustavu državne uprave, NN 150/11, 12/13, 93/16 i 104/16
8. Zakona o policiji, NN 34/11, 130/12, 89/14, 151/14, 33/15
9. Zakon o državnim odvjetnicima, NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15 i 82/15
10. Zakona o trgovačkim društvima NN 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15

Internet izvori:

1. D. Šago i M. Pleić: Adhezijsko rješavanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku, Rijeka 2012.,
file:///C:/Users/Romano/AppData/Local/Temp/Sago_Pleic.pdf
2. Bukovac: Deset godina nove koncepcije neimovinske štete,
https://pravri.uniri.hr/files/zbornik/v_36_1_2015/Bukovac.pdf
3. Radolović: Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosim,
<https://hrcak.srce.hr/file/12466>

4. M. Bukovac Puvača: Zahtjev pravičnosti kao temelj obveze naknade štete,
<https://hrcak.srce.hr/file/95404>
5. Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete,
http://www.iusinfo.hr/Appendix/DDOKU_HR/DDHR20110111N53_5_1.pdf
6. Poslovni dnevnik: Hrvatska udruga poslodavaca, Koje su odgovornosti poslodavca za štetu koju radnika prouzročenu trećoj osobi, <http://www.poslovni.hr/hrvatska/koje-su-odgovornosti-poslodavca-za-stetu-radnika-prouzrocenu-trecoj-osobi-221404>
7. Jadranko Jug: Odgovornost za štetu počinjenu od državnih odvjetnika ili zamjenika državnih odvjetnika, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=809>
8. Radica: Odgovornost uprave trgovačkog društva za štetu,
<http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2016/9/radica.pdf>

Sudska praksa:

1. ŽS u Bjelovaru, GŽ-617/01 od 08. 03. 2001.
2. VSRH Rev 526/2013-2 od 13.11.2013.
3. VSRH Rev 2909/1990-2 od 04. 04. 1991.
4. VSRH Rev 975/1995-2 od 12. 11. 1998.
5. VSRH Rev 173/1992-2 od 03. 12. 1992.
6. ŽS u Bjelovaru, GŽ-2589/14-2 od 06. 10. 2015.
7. ŽS u Bjelovaru, GŽ-38/10-2 od 25. 02. 2010.
8. ŽS u Bjelovaru, GŽ-791/11-2 od 03. 03. 2011.
9. VSRH Rev 714/05-2 od 21. 02. 2006.
10. VSRH Rev 473/1999-2 od 31. 10. 2001.
11. VSRH Rev 1180/08-2 od 26. 10. 2011.
12. VSRH Rev 1918/01 od 22. 11. 2001.
13. ŽS u Zagrebu, Gžn-1699/02 od 14. 10. 2003.
14. VSRH Rev 1812/1989-2 od 13. 07. 1993.
15. VSRH Rev 355/06-2 od dana 31. 10. 2006.
16. VSRH Revt 48/2005-2 od 02. 11. 2005.

 pdfelement